बौद्ध मासिक

धर्म चक्षु

वर्ष ११ अंक ३ पूर्णाङ्क ५९ श्रावण/ भदौ २०६५ बुद्ध सम्वत् २५५२ ने.सं. ११२८ July /Aug 2008

पोखरा-१ स्थित सुखवती बौद्ध गुम्बाको बुद्ध मूर्ति

DHARMA CHAKSHU

मूल्य रू. २०/-

धर्मचक्र प्रवर्तन दिवसको

पूनीत उपलक्ष्यमा

२०६९ साल श्रावण ३ गते पोखरामा

आयोजित

२५ औं पोखरा उपत्यका व्यापी बुद्ध पूजाको

यस अवसरमा

शान्ति नायक भगवान गौतम बुद्धको देश नेपालबाट

हत्या, हिंसा, अपहरण जस्ता हिंसात्मक गतिविधि

सधैका लागि अन्त होस भन्ने कामना गरी

देश भित्र र बाहिरका सम्पूर्ण नेपालीहरुको

सुख, शान्ति, समृद्धि र सुस्वास्थ्यको

हार्दिक मंगलमय शुभकामना व्यक्त गर्दछौं।

आयोजक

सुखवती बौद्ध गुम्बा

सुखवतीघाट, पोखरा-१

बौद्ध मासिक

धर्म चक्षु

THE DHARMA CHAKSHU Buddhist Monthly – Pokhara, Nepal

धर्मशीला बुद्ध विहार, धर्मशीला मार्ग, नदीपुर, पोखरा फोन: ५२०५१७

वर्ष - ११ अङ्क ३, पूर्णाङ्क - ५९ साउन/भदौ-२०६५

बुद्ध संवत-२५५२ ने.सं. ११२८ / July /august: 2008

प्रधान सम्पादक

भिक्षु श्रद्धानन्द- ५२०५१७

प्रकाशक

ज्ञानमाला संघ

व्यवस्थापक

अनागारिका कर्मशीला

(संस्थापिका, धर्मशीला विद्दत वृत्ति)

सह व्यवस्थापक

युवा बौद्ध संघ

(विकाशरत्न शाक्य, चेतन सिं ताड्वे, बलराम लामा)

काठमाडौं प्रतिनिधि

सविता धाख्वा शाक्य

सहयोगीहरु

याम कुमारी गुरुङ्ग, बलबहादुर अधिकारी, सनकमान सी.के.

सम्पर्क कार्यालय

सम्पादक : तिलकमान गुभाजू

१४४ - नयाँ बजार, पोखरा - ८

फोनः- ५२०२४६

मुद्रण

हिमालय अफ्सेट प्रेस

नयाँबजार, पोखरा

फोन नं. :०६१-५२०६५१

विषय सूची

- सम्पादकीय....................२
- त्रिपिटक र अभिधम्म
  - भिक्षु सुशील ३
- बुद्धोपासक चित्तधरको कवितामा बौद्धदर्शन
  - रीना तुलाधर (बानिया), परियत्ति सद्धम्म कोविद ७
- बुद्ध, अहिंसा र समकालीन नेपाल
  - तिलक पराजुली....................११
- बुद्ध र बौद्ध दर्शन बारे मेरो विचार
  - नगेन्द्र शर्मा....................१३
- हिन्दु र बौद्ध तन्त्रबीचको भिन्नता
  - आचार्य महायोगी श्रीधर राणा रिन्पोछे............१७
- सुखवती बौद्ध गुम्बा एक परिचय
  - टेक बहादुर गुरुङ....................१९
- पोखरा उपत्यका व्यापी बुद्ध पूजा कसले कहिले आयोजना गऱ्यो ?....................२३
- "संविधान सभामा बौद्ध प्रस्ताव" गोष्ठीको प्रतिवेदन
  - प्रदीप बज्राचार्य....................२५
- शान्ति स्तम्भ....................२९

धर्मचक्षुको यो पोखरा-१ स्थित सुखवती बौद्ध गुम्बाद्धारा प्रायोजन गरिएको हो ।

-सम्पादक

सम्पादकीय

२५ औं पोखरा उपत्यका व्यापी बुद्ध पूजा

आज २५ औं पोखरा उपत्यका व्यापी बुद्ध पूजा हो। पोखरा उपत्यकाव्यापी बुद्ध पूजा प्रत्यक वर्ष एकएक विहार र गुम्बाले आयोजना गर्ने क्रममा यस पटक पोखरा-१ स्थित श्री सुखवती बौद्ध गुम्बाले आयोजना गर्दैछ। पहिलो पटक श्री सुखवती बौद्ध गुम्बाले आयोजना गर्न गैरहेको यो पूजाको पूर्ण सफलताको लागि हामी हार्दिक शुभ कामना व्यक्त गर्दछौ।

आज आषाढ पूर्णिमा बुद्ध धर्मको दृष्टिले ज्यादै महत्वपूर्ण दिवस हो। भगवान बुद्धले भारतको सारनाथमा गएर पहिलो पटक आजकै दिनमा पाँचजना भिक्षुहरुलाई देशनागरी आफ्नो धर्म प्रवर्तन गर्नुभएको हो। पहिलो पटक धर्म प्रवर्तन गर्नु भएको दिवस भएकोले यस दिवसलाई "धर्मचक्र प्रवर्तन दिवस" भनिएको हो। ती पञ्चवर्गीय परिप्राजकहरु कौडिन्य, महानाम, भद्दीय, अधजीत, बप्प बुद्धधर्ममा दीक्षित गरी भगवान बुद्धले पहिलो पटक गुरुत्व प्राप्त गर्नु भएको वा स्वीकार्नु भएकोले यस दिनलाई गूरु पूर्णमा भन्ने चलन पनि छ।

बौद्ध शास्त्र अनुसार बोधिसत्व सिद्धार्थ गौतमले यस संसारमा जन्मलिने संकल्प गरेर आषाढ पूर्णिमाको स्वच्छ र स्निग्ध रातमा कपिलवस्तुको शाक्य राजा शुद्धोधनकी रानी महामायादेवीको कोखमा प्रवेश गर्नुभएको थियो। त्यसको प्रतीक स्वरुप महामाया देवीले सर्वाङ्ग सेतो हात्तीले आफूलाई तीन पटक परिक्रमा गरी दाहिने काखीबाट शरीरमा प्रवेश गरेको सपनादेख्नु भएको थियो। त्यस्तै सिद्धार्थ गौतमले २९ वर्ष सम्म गृहस्थ जीवन यापन गरेपछि संसारको दुख, कष्ट हटाउने अभिप्रायले आषाढ पूर्णिमाकै दिनमा घरबार र देश छोडेर जानु भएको थियो। जसलाई बौद्धहरु "महाभिनिस्क्रमण" भन्दछन। आफू बुद्ध भएपछि उहाले आफ्नी दिवंगत आमालाई संझनु भयो। आफ्नी आमा कहा र कुन अवस्थामा हुनुहुन्छ भनेर दिव्य चक्षुले हेर्दा त्रयोत्रिंश भुवनमा उहाले आमालाई देख्नुभयो। उहाले त्रयोत्रिंश भुवनमा पुगेर आमाको उद्धारका लागि धर्म देशना गर्नुभयो। यस घटनालाई बौद्ध शास्त्रमा "यमक प्रतिहार्य" भनेर वर्णन गरिएको छ। त्यस्तै आषाढ पूर्णिमाकै दिनदेखि भिक्षुहरुको "वर्षावास" प्रारम्भ हुन्छ। वर्षावासमा भिक्षुहरु एउटै विहारमा तीन महिना बस्नुहुन्छ। दिनहु भिक्षुहरु यताउता गर्दा गृहस्थीहरुको काममा बाधा पुग्ने कुराको ख्याल राखेर तथा भिक्षुहरुको अरु अध्ययन र ध्यान भावनाको अभिवृद्धि होस भनेर पनि वर्षावासको व्यवस्था गरिएको हो।

आषाढ पूर्णिमामा यस्ता महत्वपूर्ण संयोगहरु परेकाले यस दिवसको उपलक्ष्यमा केही न केही समारोह/पूजा आदिको आयोजना गर्नु बुद्ध धर्मको प्रचार-प्रसारको दृष्टिले पनि उपयुक्त हुने सोचेर धर्मशीला बुद्ध विहारकी संस्थापिका अनागारिका धर्मशीला र जापानको निप्पोन जान म्याहोजीका भिक्षु मोरियोका सोनीले पोखरामा उपत्यका व्यापी बुद्ध पूजाको आयोजना गर्ने परिकल्पना गर्नु भएको हो। २०४१ मा बसेको बौद्धहरुको एक बैठकले उहाहरुको परिकल्पना र प्रस्ताव ज्यादै उपयुक्त संझेर प्रत्येक वर्ष धर्मचक्र प्रवर्तन दिवसका दिन पालै पालो एक-एक विहार र गुम्बाले आयोजना गर्ने गरेर निर्णय गरिएको हो। सो निर्णय अनुसार निरन्तर २५ वर्ष यो पूजा चलिआएको छ। त्यही क्रम अनुसार पहिलो पटक श्री सुखवती बौद्ध गुम्बाले २५ औं पोखरा उपत्यका व्यापी बुद्ध पूजाको आयोजना गर्दैछ। त्यसैले पनि यसको महत्व अरु बढेको प्रतित भएको छ।

यो २५ औं पोखरा उपत्यव्यापी बुद्ध पूजाको अवसरमा हामी यसको परिकल्पनाका र दिवंगत अनागारिका धर्मशीला गुरुमा र निप्पोन जान म्याहोजीको भिक्षु मोरियोका सोनीको योगदानको उच्च मूल्यांकन गर्दै प्रशंसा गर्न चाहान्छौ। साथै हामी दिवंगत गुरुमा प्रति हार्दिक श्रद्धाञ्जली व्यक्त गर्दछौं र भिक्षु मोरियोका सोनीको सुख, सुस्वास्थ्य र दीर्घायुको मंगलमय कामना गर्दछौं।

त्रिपिटक र अभिधम्म

- भिक्षु सुशील -

धर्म र विनयको संग्रह :

एक समय ५०० भिक्षुहरुका साथ आयुष्मान महाकाश्यप पावाबाट कुशीनगर तर्फको यात्रामा हुनुहुन्थ्यो । उहाले बाटोमा एक आजीवकलाई देख्नुभयो, तब उहाले आवुसो (तात्कालिन समय सम्बोधन गर्दा प्रयोग गर्ने शब्द) के तपाई हाम्रो शास्ता (गुरु) लाई चिन्नु हुन्छ ? भनी सोध्नु हुँदा प्रत्युत्तरमा भने "मेरो हातमा भएको यो मन्दार पुष्प मैले त्यहिंबाट ल्याएको हुँ । एक सप्ताह अघि श्रमण गौतम परिनिर्वाण हुनु भै सक्यो ।" आजीवकले भनेको कुरा सुनेका भिक्षुहरु शोकग्रस्त बन्न पुगे । त्यस भिक्षु समुहमा भएका एक बृद्ध भिक्षु सुभद्रले भिक्षुहरुलाई भने- आवुसो ! भो शोक गर्न छोड् न रोउ ! हामी मुक्त भयौं । उहा महाश्रमण (भगवान बुद्ध) सधैं हामीलाई "तिमीहरुले यो गर्नुपर्छ- त्यो गर्नु हुदैन" भनीरहनु हुन्थ्यो, अब हामी स्वतन्त्र भयौं । अबदेखि हामीलाई जुन इच्छा हुन्छ त्यो गरौं, जुन इच्छा हुदैन त्यो नगरौ । वृद्ध प्रव्रजित भिक्षु सुमद्रको विचारबाट चिन्तित भिक्षु महाकाश्यपले पछि भिक्षु संघको सामु तथागत बुद्धद्वारा उपदेशित 'धर्म र विनय' संग्रह गर्ने संगायन (वर्तमान भाषामा सम्मेलन) को प्रस्ताव गर्नुभयो । सोहि वर्षको वर्षावासमा ५०० अर्हत् भिक्षुहरु राजगृहमा वर्षावास बस्नु भै 'धर्म र विनयको संग्रह गर्नुभयो । यसलाई प्रथम संगायन भनियो । सो संगायनया संग्रह गरिएका 'धर्म र विनय' जुन तथागत बुद्धको वचन थियो, त्यसलाई त्रिपिटक भनियो । त्रिपिटक शब्द पछि गएर बुद्ध बचनको पर्यायवाची शब्द बन्यो ।

त्रिपिटकको अर्थ :

'पिटक' शब्दले बुझाउने अर्थ हो- भांडो, विभाग वा खण्ड । 'त्रि' ले तीन को संख्या बुझाउँछ । तसर्थ, त्रिपिटक शब्दले तीन खण्ड, तीन विभाग, तीन वटा भांडो बुझाउने प्रष्ट हुन्छ । वर्तमान प्रचलित अर्थ अनुसार त्रिपिटकले बुद्ध धर्मको शिक्षा, जुन तथागत बुद्धले आफ्नो जीवन कालमा दिनुभएको उपदेश हो, यस भित्र तीन विभाग वा खण्ड यस प्रकारका छन्- सूत्र, विनय र अभिधम्म । सूत्र पिटकमा भगवान बुद्धले उपदेश गर्नु भएका धर्महरु संग्रह गरिएका छन् । विनय पिटकमा बुद्ध धर्ममा प्रव्रजित भै जीवन यापन गरिरहेका भिक्षु-भिक्षुणीहरुले पालना गर्नुपर्ने नियमहरु छन् । अभिधम्म पिटकमा धर्मका गम्भिर पक्ष संग्रह गरिएका छन ।

त्रिपिटकको अध्ययन पर्नुपर्ने किन ?

महाकरुणावान तथागत बुद्धले गर्नुभएको धर्म देशनाको कारण हो चार प्रकारका ओघ (काम ओध, भव ओघ, दृष्टि ओध र अविद्या ओध) बाट मुक्ति दिनु । 'ओघ' को अर्थ हो- अन्धकार । काम अन्धकार, भव अन्धकार, दृष्टि अन्धकार र अविद्याको अन्धकारबाट मुक्त हुनका लागि त्रिपिटकको अध्ययन गर्नुपर्ने हो ।

कुन पिटकमा के छ ?

सम्मुति (सामान्य र परमत्थ (विशेष वा परम तत्व) सम्बन्धमा जानकार तथागत बुद्धले आफूलाई भैषज्याचार्य अर्थात उपचारक भन्नुहुन्थ्यो । उहाले गर्नु हुने उपचार सामान्य र विशेष प्रकारका हुने गर्थे । कुनै कुशल वैद्य वा उपचारकले जसरी पथ्य सम्बन्धमा निर्देशन दिने हो तथागत बुद्धले पनि यस्तो गर्नु उपयुक्त छ - यस्तो गर्नु उपयुक्त छैन भनी निर्देशन गर्नु हुन्थ्ये । जुन जुन उपदेशले आदेशको रुप लिएका छन ती सबै विनय पिटक अन्तर्गत पर्दछन् । विनय पिटकलाई "आज्ञा बहुल" भनिएका छन । आज्ञाले आदेशलाई बुझाउछ । अर्थात् -यस प्रकारका कार्य गर्नू- यस प्रकारका कार्य नगर्नू सम्बन्धमा दिइएका निर्देशनहरु ।

तथागत बुद्धले आदेश मात्र गर्नु हन्थेन, व्यवहार कौशलका सम्बन्धमा पनि उपदेश गर्नुहुन्थे । व्यावहारिक जीवन सन्तुलित बनाउन आवश्यक पक्ष हो - आचरण सुधार । आचरण सुधारका लागि आवश्यक उपदेशहरुको बाहुल्यता सूत्र पिटकमा संग्रह गरिएका छन् । त्यसैले सूत्र पिटकलाई 'व्यवहार देशना' भनिएको छ ।

राम्रो आचरण, सन्तुलित जीवन हुदैमा आन्तरिक अवस्था बलवान हुन्छ भन्न कठिन छ अर्थात बाहिरबाट देखिने पक्ष राम्रो हुदैमा आन्तरिक पक्ष पनि राम्रै हुन्छ भन्न गाह्रो हुन्छ। आन्तरिक पक्ष अर्थात चित्तको अवस्था मजबूत पार्न सार र असार छुट्याउने क्षमताका लागि सम्मुति (सामान्य) ज्ञान पर्याप्त हुने गर्दैन। सामान्य ज्ञानका साथै परमत्थ (परम तत्व) सम्बन्धी ज्ञानको आवश्यकता हुने कारणले विशेष प्रकारको क्षमता बृद्धिका लागि गरिएका उपदेश अभिधम्मले परम तत्व- परमार्थलाई बुझाइरहेको छ। सोहि कारण अभिधम्म पिटकलाई परमार्थ देशना भनिएको छ।

कुन पिटक के भन्छ ?

त्रिपिटकले तीन सन्देश वा कुरा बताउछ। ती हुन- संवर-असंवरको कुरा, दृष्टि सम्बन्धी कुरा, नाम, रुप परिच्छेद सम्बन्धी कुरा। असंयमित (असंवर) जीवनलाई संयमित (संवर) तुल्याउन आवश्यक पक्ष विनय पिटक भित्र छन्। मिथ्या दृष्टि (दीध निकाय अन्तर्गत ब्रम्हजाल सूत्रमा उल्लेख गरिएका ६२ प्रकारका दृष्टि) को अवगुण पहिल्याइ सम्यक् दृष्टिले युक्त बन्न आवश्यक ज्ञान सूत्र पिटक अन्तर्गत छन्। सामान्य ज्ञानमा सीमित नभै विशेष ज्ञानको क्षमता बनाउन नाम (आध्यात्म), रुप (भौतिक) पक्षलाई विभक्त गरी पहिल्याउन सक्ने क्षमता आवश्यक हुन्छ। नाम रुपको ज्ञान अभिधम्म पिटकमा संग्रह गरिएका छन।

त्रिपिटकको गम्भीर पक्ष :

त्रिपिटक (सूत्र, विनय, अभिधम्म) चार प्रकारका गम्भीर भाव-धर्म अर्थ, देशना पटिवेध संग सम्बन्धित छ। बुद्ध वचन धर्म हो। यसले दिइरहेको सन्देश अर्थ हो। जुन कारणले धर्मको सन्देश तथागतले दिनुभएको हो त्यो देशना हो। जुन लक्ष्यमा पुऱ्याउनका लागि तथागतले धर्मको उपदेश गर्नुभएको हो सो लक्ष्यमा पुग्नु पटिवेध हो।

धर्म हेतु हो। जुन हेतुले फल प्राप्तिको अवस्थामा पुऱ्याउछ, त्यो अर्थ हो। धर्म र अर्थ सम्बन्धमा तथागतले दिनु भएको निर्देशन देशना हो। यसलाई अनुलोम-प्रतिलोम, संक्षिप्त-विस्तारमा बताउनु भएको छ। धर्म (अर्थात स्व- लक्षण) को अविपरीत स्वभाव पहिल्याउन सक्ने क्षमताले सम्पन्न अवस्थामा पुग्नु पटिवेध हो।

अभिधर्मको उत्पत्ति :

स्थविरवादी परम्परा अनुसार बुद्धत्व प्राप्तिको सात वर्ष पछि त्रायास्त्रिंश देवभूमिमा तीन महिनासम्म तथागत बुद्धले अभिधर्मको देशना गर्नुभएको हो। देव भूमिमा गर्नु भएको देशना अनवतप्त दहमा प्रज्ञामा अग्र आयुष्मान सरिपुत्रलाई न त संक्षिप्त- न त विस्तारमा उपदेश गर्नु भयो। आयुष्मान सरिपुत्रले मतिमान (प्रज्ञावान) ५०० भिक्षुहरुलाई व्याख्या गरी सुनाउनु भयो। त्यसबेला देखि यसलाई सूत्र- विनयलाई झैं महत्व दिइ अध्ययन-अध्यापन गरिदै आएका हुन। यसरी तथागत बुद्धबाट आयुष्मान सरिपुत्र, आयुष्मान सरिपुत्रबाट ५०० अर्हत् भिक्षुहरुले सिक्दै गुरु शिक्ष्य परम्परा अनुसार अध्ययन- अध्यापनको कार्य बढाउदै आएका छन।

अभिधर्मको अर्थ र महत्व:

'अभि' र 'धर्म' को समास रुप हो- अभिधर्म। 'अभि' शब्दले विशेष वा अतिरिक्त बुझाउछ। 'धर्म' शब्दले परियत्ति धर्म अर्थात् तथागत बुद्धले बताउनु भएको शिक्षा (सैद्धान्तिक पक्ष) लाई बुझाउँछ। कतै धर्म शब्दलाई सूत्रको रुपमा पनि ग्रहण गरिएकोछ। भगवान बुद्धको वचन अनुसार "यो वो आनन्द ! मया धम्मो च विनयो च दसितो पञ्ञतो' अर्थात्- आनन्द ! मैले जुन धर्म र विनयको देशना गरेको छु त्यो प्रज्ञावानहरुका लागि हो। सोहि कारण यो अभिधम्म सूत्र जातकको रुपमा उपदेश गर्नुभएका र अन्य सूत्रहरु भन्दा फरक हुनुका साथै विशिष्ट र गम्भीर धर्म हो। महायानी आचार्य असंगले अभिधर्मको महत्व बुझाउने क्रममा भन्नुभएको छ- निर्वाणको नजिक पुऱ्याइदिने कारणले, धर्मलाई विविध तरिकाबाट वर्गीकरण गरि देखाइएको कारणले, विरोधीको मत निरस्त गरिदिएको कारणले, सूत्रमा बताइएका सिद्धान्तको अनुगमन गरिएको कारणले यो महत्वपूर्ण छ।

अभिधर्ममा के के छ ?

अभिधर्म पिटकमा सात विभागहरु छन। ती हुन्- धम्मसङ्गणि, विभङ्ग, धातुकथा, पुग्गलपञ्ञत्ति, कथावत्थु, यमक, पट्ठान। ती सात विभाग वा प्रकरणले 'चित्त, चेतसिक, रुप र निर्वाण' चार परमार्थ धर्मलाई सामान्य र विशेष तरिकाले प्रष्ट्याई ज्ञानको अवस्थामा पुग्न सघाइरहेको छ।

आचार्य बुद्धघोषले अभिधर्म सम्बन्धमा उत्पन्न समस्याको समाधान यसरी गर्नुभएको छ । प्रश्न हो- यो अभिधर्म के बाट प्रभावित छ ? यो कहा परिपक्क भएको हो ? यसलाई कहा प्राप्त गरियो ? यसलाई कलिहे प्राप्त गरियो ? कसले प्राप्त गरेको ? यसको खोजी कार्य कहा भएको हो ? खोजी कार्य कहिले भयो ? कसले खोजी गरेको ? यसको उपदेश कहा भयो ? कसलाई उपदेश गर्नुभएको ? के लाभका लागि उपदेश गर्नुभएको ? यसलाई कसले गृहण गर्छ ? कसले यसलाई शिक्षाको रुपमा लिनेछ ? यसबाट को शिक्षित हुनेछ ? कसले यसलाई धारण गर्नेछ ? यो कसको बचन हो ? यसलाई (हामी सामु) ल्याउने काम कसले गरेको ?

माथि उल्लेखित समस्या (प्रश्न) को समाधान यसरी गरिएका छन् बोधिको महत्व बुझ्ने श्रद्धाबाट यो प्रभावित छ । ५५० जातकमा यो परिपक्क भएको छ । बोधिवृक्षको मूल (फेद) मा यसलाई प्राप्त गरिउको हो । वैशाख पूर्णिमाको रात यसलाई प्राप्त गरिएको हो । सर्वज्ञ बुद्धले (यसलाई) प्राप्त गरिएको । बोधि मण्डपमा यसको खोजी कार्य गरिएको । रत्न गृहमा बिताउनु भएको सप्ताहमा खोजीकार्य भएको । सर्वज्ञ बुद्धले खोजी कार्य गर्नुभएको । त्राय/स्त्रिंश देवभूमिमा प्रथम देशना गर्नुभएको । देवताहरुलाई देशना गर्नु भएको । चार ओघबाट मुक्तिका लागि उपदेश गर्नु भएको ! शैक्ष र कल्याण पृथकजनले यसलाई शिक्षाको रुपमा ग्रहण गर्नेछन । क्षिणाश्रवी अर्हत् यसबाट शिक्षित हुनेछ । जो संग यसलाई ग्रहण गर्ने योग्यता छ त्यसले यसलाई धारण गर्नेछ । यो अर्हत् भगवान् सम्यक सम्बुद्धको वचन हो । आचार्य परम्पराबाट यसलाई हामी सामु ल्याउने काम भएको हो ।

दुतिय संगायनसम्म निर्विवाद रुपमा अगाडि बढी रहेको यो पछि गएर विवादको विषय बन्न पुग्यो । एकथरी यसलाई बुद्ध वचन होइन भन्न थाले । यसको प्रतिवादमा अर्को समुहले यो बुद्ध वचन नै भएको दाबी गरे ।

धर्मको विस्तारित रुप- अभिधर्म :

कुनैपनि देशको संविधान निर्माण गर्दाको समय निश्चित धारा, उपधारा, परिच्छेद, अध्यायको व्यवस्था गर्दछ । कालक्रममा अन्य खण्डहरु पनि त्यसमा संलग्न गरिने काम हुन्छ । आवश्यकता अनुरुप संशोधन गर्नेछ । अध्यादेशको रुपमा नियम निर्माण गरी जोडिएका र अन्य सबैलाई पहिलेका मूल रुप कै महत्व दिएर सकार गरी व्यवहारमा लागू गरिन्छ । त्यसो गर्ने कार्यलाई अनुचित भनिदैन । सोहि अनुरुप तथागत बुद्धले धर्मको रुपमा व्यक्त गर्नुभएका उपदेशलाई काल-क्रममा व्याख्या विस्तार गर्ने काम भएकै छैन भन्नु सत्य अनुरुप हुनेछैन । मूल उपदेशको भाव अनुरुपभएका व्याख्या-विस्तार गरिएकोलाई शंकाको आखाले हेर्नु उपयुक्त हुदैन । अभिधर्मलाई तथागत बुद्ध स्वयंद्वारा उपदेशित धर्मको विस्तारित रुप अनुसार ग्रहण गर्ने व्यक्तिले यो पाउनेछ कि सूत्रमा बताइएका उपदेशको भावलाई बुझ्न यसले अझ बढी योगदान दिएको छ ।

*सुखवती बौद्ध गुम्बा*द्वारा २०६५ श्रावण ३ गते
आयोजित २५ औं पोखरा उपत्यकाव्यापी
बुद्ध पूजाको पूर्ण सफलताको कामना

कर्म दुबक्युड छोयखोर्लिंग
मनाङ्ग गुम्बा
माटेपानी, पोखरा

हार्दिक शुभकामना

२५औं पोखरा उपत्यकाव्यापी बुद्ध पूजा

तथा धर्मचक्र प्रवर्तन दिवसको "शुभ अवसरमा"

सम्पूर्ण मानव जगतमा सुख शान्ति सम्बृद्धि र सद्भभाव, सद्भचरित्र र

सद्विचार सदैव संम्प्रेषण भई रहोस्

यहि हाम्रो शुभ कामना !

सचिव
उत्तममान बुद्धाचार्य
बुद्ध जयन्ती समारोह समिति
कास्की, पोखरा

अध्यक्ष
हरिध्वज तुलाचन
बुद्ध जयन्ती समारोह समिति
कास्की, पोखरा

शुभकामना

आषाढ पूर्णिमा "धर्मचक्र प्रवर्तन"

दिवसको पुनित अवसरमा

सम्पूर्ण नेपालीहरुमा सुख, शान्ति र समृद्धिको कामना सहित सुखवती बौद्ध गुम्बा, पोखरा-१ द्वारा आयोजित २० औं पोखरा उपत्यकाव्यापी बुद्ध पूजा तथा धर्मचक्र प्रवर्तन दिवसको सफलताका लागि हार्दिक कामना गर्दछौं।

वीर बहादुर गुरुङ
अध्यक्ष तथा
बौद्ध अर्घौ सदन परिवार
गौतम बुद्ध मार्ग, पोखरा-१०

बुद्धोपासक चित्तधरको कवितामा बौद्धदर्शन

रीना तुलाधर (बानिया), परियत्ति सद्धम्म कोविद

स्व. कविकेशरी चित्तधर 'हृदय' एक कवि, महाकवि, नाटककार, कथाकार, निबन्धकार, सम्पादक मात्र नभएर भाषा साहित्यका ऐतिहासिक विवेचक, संगीतकार तथा कलाकारको रुपमा देखा पर्नुहुन्छ । यसको अलावा उहा बुद्धधर्मका ठूला ज्ञाता हुनुहुन्थ्यो , उहा बौद्ध विद्वान् पनि हुनुहुन्थ्यो भन्ने कुरा उहाका रचनाहरुले बताउछन । उहाले महाकाव्य 'सुगत-सौरभ' जुन भगवान् बुद्धको जीवनी तथा दर्शनलाई लिएर लेख्नुभएको छ, यसले यो कुराको पुष्टि गर्दछ । नेपाली समाज, सभ्यता, संस्कृतिको चित्रणको अलावा महाकाव्यमा चित्तधरले आफ्नो जीवनमा अँगाल्नु भएको आदर्श-धर्म सङ्गाल्नुभएको छ । सुगत-सौरभबाहेक उहाका अन्य कविता, रचनाहरुमा गहिरिएर अध्ययन गर्दा उहाभित्र बौद्धदर्शनको विशाल भण्डार संग्रहित थियो भन्ने कुरा हामीले थाहा पाउछौ ।

सुगत-सौरभ महाकाव्यको महत्ताको विषयमा धेरै साहित्यकार, विद्वानवर्गले आ-आफ्नो दृष्टिकोण पोखेका छन् । साहित्यिक दृष्टिकोणले यो एउटा अति उच्चस्तरीय कृति ठहरिएको छ । नेपालमा २००७ सालको प्रजातन्त्र बहालीपूर्व भएको जनक्रान्तिको क्रममा जातभात मुद्दा, लाइब्रेरी केस, आडम्बर मतको मुद्दा, भारतमा लगी किताबहरु छापेको आदि आरोपमा चित्तधरलाई वि.सं. १९९७ माघ ७ का दिन ६ वर्षको जेलसजाय दिइयो । यही जेलयात्रामा उहाले अन्य साहित्यिक रचनाहरुसँगसँगै 'सुगत-सौरभ' महाकाव्य पनि सिर्जना गर्नुभएको थियो । विभिन्न छन्दको घेराभित्र रही रचिएका यस महाकाव्यका कविताका अंशहरुले इतिहासको समालोचना गर्दछ, मनोविश्लेषणात्मक वर्णन गर्दछ, समाज र संस्कृतिको चित्रण गर्दछ, समाज सुधारको निर्देशन दिन्छ, धर्मदर्शन बुझाउछ ।

साहित्यिक क्षेत्रमा अध्ययन गर्दा विश्वमा कैयौं यस्ता साहित्यिक कृतिहरु छन जुन धर्मदर्शनलाई आधार लिएर लेखिएको छ । रवीन्द्रनाथ टैगोरको गीताञ्जली, कबिरदासका दोहा, जोन मिल्टनको प्याराडाइज लस्ट, राल्फ बाल्डो इमर्सनको ब्रह्मा, थोमस स्टियर्न इलियटको द वेस्ट ल्यान्ड इत्यादि उदाहरण छन् । नेपाली साहित्यिक जगत्मा लक्ष्मीप्रसाद देवकोटाको शकुन्तला, सिद्धिचरणको उर्वशी, मोतिराम भट्टको प्रल्हादभक्ति कथा, भानुभक्तको रामायण यस्तै उदाहरण हुन् । बौद्ध साहित्यमा प्रशिद्ध बौद्धकवि अश्वघोषकृत बुद्ध चरित महाकाव्य पनि अर्को उदाहरण हो । धर्मदर्शनलाई आधार मानेर रचिएको विश्वकै उत्कृष्ट साहित्यिक कृतिहरुको समूहमा सुगत-सौरभ पनि पर्दछ, जुन नेपाल भाषामा लेखिएको छ । भाषा जुनसुकै होस्, साहित्य आखिर साहित्य नै हो ।

१९ वटा सर्गमा लेखिएको सुगत-सौरभ महाकाव्यका केही अंशहरु उदाहरणको रुपमा प्रस्तुत गर्न सकिन्छ, जसले बौद्धदर्शनको व्याख्या गर्दछ, बुद्धका सुधारवादी व्यावहारिक उपदेशहरु प्रष्ट्याउछ ।

गौतमबुद्ध तत्कालीन समाजमा प्रचलित सामाजिक क्रान्तिकारी व्यक्तित्व हुनुहुन्थ्यो । उहा यज्ञ बलिको नाउमा अबोध प्राणीलाई मार्नु, जातिभेदको नाउमा तल्लो जातिलाई गरिने सामाजिक शोषण, धर्मको नाउमा आफैलाई शारीरिक यातना दिनुजस्ता अन्धविश्वासपूर्ण विकृतिलाई हटाउन उपदेश दिनुहुन्थ्यो । चित्तधरले बुद्धका यी उपदेश आफ्नो कवितामा समेट्नुभएको छ । सुगत-सौरभमा 'बोधिप्राप्ति' नामको १० औं सर्गमा भएका केही अंश- 'हिंसा गरीकन यतिका पशुको व्यर्थैमा किन गर्छौ पाप ? पछ्याईकन पूर्व मिमांसा डुबीकन केवल कर्मकाण्डमा बिर्सन्छौ किन ज्ञानकाण्ड त्यो अति उत्तम जो षड्दर्शनमा ?' 'तरु ढाल्दा वा पशु वध गर्दा होली खेल्दा लाल रक्तको पुग्छ भने यदि स्वर्गलोकमा राख जाने बाटो कुन हो ।'

जातिभेद तथा छुवाछुतविरुद्ध आजको एक्काइसौं शताब्दीमा जताततै अवाज उठिरहेको छ । नेपालमै दलितले संघर्ष गरिराखेका छन् समान हकको लागि । २५ सय

वर्षभन्दा अगाडि नै भगवान् बुद्धले जातिभेदको विरुद्धमा दिनुभएको 'वसल सूत्र' नामको उपदेश सूत्र निपात नामक ग्रन्थमा उल्लेख छ। 'न जच्चा वसलो होति न जच्चा होति ब्राह्मणो अर्थात् ' जन्मले कोही ब्राह्मण हुदैन, जन्मले कोही चाण्डाल हुदैन कर्मले नै कोही चाण्डाल हुन्छ, कर्मैले कोही ब्राह्मण हुन्छ' भन्ने बुद्धको यो उपदेश सुगत-सौरभमा भावनानुवाद गरिएको छ।

शरीरभरि भष्म दलेर, नाङ्गै हिंडी, खानपिन त्यागदैमा तपस्वी बन्दैन भन्ने बुद्धको उपदेशको तात्पर्य धर्म प्रचार' नामको ११ औं सर्गमा उल्लेख छ। धर्मप्रचारको सिलसिलामा भगवान् बुद्धले उरुवेल काश्यप, नदी काश्यप र गया काश्यप नामका तीन जना जटिल साधुहरुलाई दिनुभएको उपदेशको सार कविले यसरी रच्नुभएको छ- भन्छन् जिनले मृदु मुस्काई-'धसीकन तनमा भष्म विभूति मुछी जटामा माटो अथवा उपवास बसी कसी पलेटी जपतप अथवा ध्यान गरीकन जति गरे पनि अनल अर्चना काश्यप ! हुन्छन ती सब व्यर्थ छ भने तिम्रो मनमा तृष्णा

'धम्मपद' नामको बौद्धग्रन्थमा १४१ औं गाथामा भगवान बुद्धको बचन यसरी उल्लेख गरिएको छ-

नजग्गचरिया न जटा न पङ्का
नानासका धण्डिलुसायिका वा
रजो चजल्ल उक्कु टिकप्पधान
सोधेन्ति मच्च अवितिण्ण कड्ख।

यस बुद्ध बचनको अर्थ हो- नाङ्गै बस्दैमा, जटा धारणा गर्दैमा, हिलोमा डुब्दैमा, भोकै बस्दैमा, भुइँमा सुत्दैमा, धूलो जीउमा दल्दैमा, इच्छा निरोध भई शुद्ध हुने होइन।

धार्मिक विवाद राम्रो कुरा होइन। इतिहासदेखि वर्तमानसम्म पनि विश्वमै धर्मयुद्ध हुने गरेको छ। धर्मयुद्ध विवेकहीनताको नमुना हो। भगवान् बुद्ध धर्मसम्बन्धी वादविवादमा लाग्नुहुदैन, यसले कुनै निकास दिदैन भन्नुहुन्थ्यो। 'सुत्त निपान' नामको ग्रन्थ (भागन्दीय सूत्र)मा उल्लेख छ बुद्धको यस्तै उपदेश। चित्तधरको सुगत-सौरभमा 'झिनिदे उख्य थुख्य' नामको १५ औं सर्गमा भागन्दीय नामको ब्राह्मणलाई दिइने उपदेश कवितामा गासिएको छ।

बुद्धले धार्मिक वादविवादमा नलाग्नको निमित्ति दिनुभएको भागान्दीय सूत्रजस्तै चूलवियूह, महावियूह सूत्रहरु छन्, जसको अर्थ कविले आफ्नो भावमा व्यक्त गर्नुभयो।

बुद्धोपासक चित्तधरको काव्य रचनाहरुमा गहन बौद्धदर्शनलाई आलंकारिक, छन्दात्मक लयमा संरचना गरी पाठकवर्गलाई लाभान्वित गर्न खोजिएको छ। एउटा ज्वलन्त उदाहरण 'धर्मप्रचार' नामको ११ औं सर्गमा भेटिन्छ।

भिक्षुहरु हो ! जलिरहेझैं नित्य निरन्तर शिखर शैलका
रागद्वेष अनि मोह अग्निले नित्य जलाउछ इन्द्रीय सबको
त्यस्तै रुप र रस आदि सबै विषय भोगको सङ्गमबाट भित्र
चित्तमा उत्पन्न हुने सुखदुख सारा जल्दछ नित्य त्यही
जलनको हो परिणाम जन्म जरा अनि मरण विलाप
शोकादि सबै हुन् अनल भने तृष्णा त्यसको ज्वाला तात
रुपादि सबै त्यागी विषय ब्रह्मचर्यमा जसले बस्छ
प्राप्त गरीकन त्यसले बोधि जगको सारा बन्धन तोड्छ।'

यी कवितामा रमाइला शब्द संग्रहले बुद्धले खोजी देखाउनुभएको गम्भीराति गम्भीर 'प्रतीत्य समुत्पाद' दर्शन दर्शाइरहेको छ। रचनाकारले त आफ्नो काम गरिसके। पाठकले यसको लाभ उठाउन सक्नुपर्‍यो।

'धर्मप्रचार' सर्गमा बुद्धले पाँच जना ब्राह्मणलाई दिन लगाइएको उपदेश अति महत्वपूर्ण छ। असार पूर्णिमाको दिन भगवान् बुद्धले दिनुभएको प्रचम धर्म उपदेश जसलाई बौद्ध साहित्यमा 'धर्मचक्र प्रवर्त्तन सूत्र' भनिन्छ। यसै अमूल्य धर्मसन्देशको संक्षिप्त भावानुवाद 'धर्मप्रचार' सर्गमा छ। यसमा दुई अति मार्गलाई त्यगी अपनाउनुपर्ने मध्यम मार्ग, चार आर्य सत्यअन्तर्गत आठ किसिमको दुख तथा संक्षेपमा पञ्चोपादान स्कन्ध नै दुख भनीकन बताइएको दुख सत्य, त्यसपछि काम तृष्णा, भव तृष्णा तथा विभव तृष्णाको रुपमा तृष्णा नै दुखको प्रमुख कारण भनी बताइएको दुख निरोध गामिनि प्रतिपदा आर्यसत्य पनि एक-एक गरी व्याख्या गरिएको छ। यो बुझ्ने प्रयास पाठकले गरेमा कविको मेहेनत साकार हुनेछ।

बुद्ध धर्महेतु फलवादी धर्म हो। बैज्ञानिक भाषामा 'कज एन्ड इफेक्ट'को तथ्य बौद्ध दर्शनसँग मिल्छ। सुप्रशिद्ध बैज्ञानिक अल्बर्ट आइन्स्टाइनले भनेका छन् -'आजको युगमा आधुनिक विज्ञानसँग मिल्ने कुनै धर्म छ भने त्यो हो बुद्धधर्म।' उस्तै ठूला दार्शनिक बरट्रान्ड रुसेलले भनेका छन्- 'यदि कसैले मलाई कुनै धर्म मान्न विवश गरेमा म बुद्धधर्म मात्रै मान्छु।' हेतु-फलको छोटो एउटा गाथा भिक्षु अश्वजितबाट सुनेर नै भिक्षु सारिपुत्रले (उपतिस्स ब्राह्मण पहिले) ज्ञान पाएका थिए जो पछि बुद्धका अग्रश्रावक

बने। हेतु-फलवाद अर्थात अनात्मवादको यो महत्वपूर्ण पक्ष कविज्यूको महाकाव्यमा छुटेको छैन। भिक्षु अश्वजितले उपतिस्स ब्राह्मणलाई सुनाएको 'ये धम्मा हेतुप्पभवा तेसं हेतुं तथागतो आह तेसञ्च यो निरोधो एवं वादी महासमणोति' अर्थात् 'जुन धर्महेतुको कारणले उत्पन्न भएको छ त्या धर्मको हेतु तथागतले आज्ञा गर्नुहुन्छ, फेरि त्यस हेतुको निरोध पनि आज्ञा गर्नुहुने उहा महाश्रमण हुन्छ।' भन्ने सम्पूर्ण बौद्ध सिद्धान्तलाई संग्रह गर्ने यो गाथा चित्तधरले यसरी कवितामा रच्नुभएको छ-

'हेतु धर्मको जुन हो तात ! त्यही हेतुले बन्दछ धर्म भन्छन नित दिन प्रभु, स्त्रीधनले गर्नुछ त्यसकै मुख्य निरोध'

(क्रमशः)

आषाढ पूर्णिमा धर्मचक्र प्रवर्तन दिवसको

उपलक्ष्यमा २०६५ श्रावण ३ गते आयोजित

२५ औं पोखरा उपत्यका व्यापी बुद्धपूजाको

पूर्ण सफलताको कामना गरी

संपूर्ण नेपालीहरुको सुख, शान्ति र समृद्धिको

हार्दिक कामना ।

क्या. डम्बर बहादुर गुरुङ

अध्यक्ष तथा

ध्ये छिं लिंग गुम्बा परिवार

दिप, पोखरा-१६

सुखवती बौद्ध गुम्बाद्वारा २०६५ श्रावण ३ गते आयोजित २५ औं पोखरा उपत्यकाव्यापी ***बुद्ध पूजा***को पूर्ण सफलताको कामना ।

यम बहादुर गुरुङ्ग

अध्यक्ष तथा

विश्व शान्ति गुम्बा परिवार

फुलबारी, पोखरा-११

धर्मचक्र प्रवर्तन दिवसको
उपलक्ष्यमा सुखवती बौद्ध गुम्बाद्वारा आयोजित
२५औं पोखरा उपत्यकाव्यापी बुद्ध पूजाको
अवसरमा संपूर्ण नेपालीहरुको
सुखशान्ति र समृद्धिको मंगलमय कामना ।

क्या. झपट बहादुर गुरुङ्ग
का.वा. अध्यक्ष तथा
बगर तमु समाज परिवार
पोखरा-१

शुभकामना

आषाढ पूर्णिमा "धर्मचक्र प्रवर्तन" दिवसको
पुनित अवसरमा सम्पूण नेपालीहरूमा सुख, शान्ति र समृद्धिको कामना सहित
*सुखवती बौद्ध गुम्बा, पोखरा-१ द्वारा आयोजित **२५ औं पोखरा***
उपत्यकाव्यापी बुद्ध पूजा** तथा **धर्मचक्र प्रवर्तन दिवसको
सफलताका लागि हार्दिक कामना गर्दछौं ।

क्या. देवी प्रसाद गुरुङ्ग
अध्यक्ष तथा
भीमकालीपाटन, गुरुङ (तमु) समाज परिवार
पोखरा-१

बुद्ध, अहिंसा र समकालीन नेपाल

- तिलक पराजुली

बुद्ध भगवानले आफूलाई कुनै अलौकिक व्यक्तित्व, दैवीशक्ति भएको पुरुष, देवता वा देवदूत भनेर कहिल्यै दावा गर्नु भएन । एक पटक एक जना उद्भट विद्वता भएका ब्राह्मण पण्डितले भगवान बुद्धसंग प्रश्न गरेका छन् 'तपाईले आफ्नो परिचय आफैले दिनु पऱ्यो भने कसरी दिन रुचाउनु हुन्छ ?' यस प्रश्न को उत्तरमा भगवान भन्नु हुन्छ-'म एक साधारण मनुष्य पुत्र हुँ, मेरो परिचय यही हो ।' कति सरल, सहज र गहिरो छ बुद्धको धारणा । यस जवाफबाट बुझ्न सकिन्छ । अर्को एउटा प्रसंग पनि उल्लेख गर्नु आवश्यक छ । त्यो के हो भने बुद्धले आफ्ना उपदेशहरुलाई कहिल्यै पनि सम्पूर्ण ठान्नु भएन । उहाको जीवनको उत्तरार्द्ध तिर, एक दिन आफ्ना सुयोग्य शिष्य आनन्दसंग एक सालको बगैचामा बसीरहैको बेला भगवान संग आनन्दले प्रश्न गर्नु भयो - भगवान् ! हजूरले दिएका उपदेशहरु के सर्वाङ्गीक रुपमा पूर्ण छन ?' यो प्रश्न सुनेपछि भगवानले आफू वरीपरीका झरेर सुकेका सालमा पातहरु हातमा दिएर आनन्दलाई प्रश्न गर्नुभयो, 'आनन्द ! के वनमा सबै झरेका पात यत्ति हुन् ?' आनन्दले भन्नु भयो होइन, ती त सानो अंश मात्र हो । अनि भगवानले जवाफ दिनुभयो -' जसरी मैले हातमा लिएका पात एउटा सानो अंश मात्रै हो त्यसै गरी मेरा उपदेश पनि एउटा सानो अंश हो । चराचर जगतमा बुझ्नु पर्ने र जान्नु पर्ने अरु धेरै कुरा छन् ।'

माथि उल्लेख गरेका कुराबाट नै बुद्ध भगवानको जीवनको सरलता, चिन्तनको विशालता र व्यवहारको गहनता हामी बुझ्न सक्दछौं । बुद्धका उपदेश लोकभाषामा छन् र ती व्यवहारमा उत्तार्न सकिने छन् । बुद्ध भगवानले आफ्नो उपदेशको लक्षित समूह सँधै सर्वसाधारण जनतालाई बनाउनु भएको छ । उहाका शिक्षाको एक ठूलो विशेषता यसको सार्वभौमिकता हो । बुद्ध भगवानका उपदेश संबन्धमा खप्तडस्वामीले आफ्नो धर्म विज्ञान कृतिमा यसरी गरेका छन्- 'अहिंसा सत्यमस्तेयः शौचमिन्द्रिय निग्रहः । एतद्धर्म समासेन चातुर्वर्ण्ये ऽब्रवीन्मनुः ॥' पहिलो हो अहिंसा । अहिंसाको स्थुल अर्थ हो- मनस्ता, वाचा, कमंणा कसैलाई पनि कुनै किसिमको कष्ट नदिनु । यस्तो कुनै पनि किसिमबाट टाढा रहनु नै अहिंसाको पालना हो । अहिंसा, करुणा र मैत्री एक आपसमा अन्तसम्बन्ध रहने कुरा हुन । देव, देवी, पुजा यज्ञादि गर्दा पनि पशु हिंसा गरेर यज्ञ-यज्ञादि गर्नु हुदैन । जसले हिंसा गर्छ त्यसले प्रतिहिंसा अवश्य बेर्होनु पर्दछ । डा. अम्बेडकरले 'बुद्ध धगवान र उहाको धर्म' नाम कृतिमा अहिंसा सम्बन्धमा चर्चा गर्दै लेखेका छन-' भगवान बुद्धले अहिंसाको परिभाषा कहिं पनि गर्नुभएको छैन । अहिंसाको परिभाषा यही हो भनि बुद्ध भगवानले व्याख्या नगरेको भएता पनि उहाका विचार र व्यवहारबाट नै यसलाई बुझ्न सकिन्छ । भगवान बुद्धले प्रारम्भिक जीवन अर्थात् उहा सिद्धार्थ गौतम छदाका दुईवटा घटनाको विश्लेषण गर्ने हो भने अहिंसा उहाको जीवनको वाल्य अवस्था देखिको गुण हो भन्ने बुझ्न सक्दछौं ।

उहा किशोर अवस्थामा छदा नै देवदत्त नामक अर्को युवाले एक पंछी हाँसलाई वाँणले हानी घाइते बनाउदा सिद्धार्थ गौतमले सो घाइते हाँसको उद्धार गर्नु भएको हो । यसमा उहाले देवदत्तसंग वैरभाव नै मोल्नु परेको दृष्टान्त छ । अर्को घटना, उहाले आफ्तो बीस वर्षे उमेर पुगेपछि शाक्य संघको सदश्यता लिनु । शाक्यसंघको उहाँ एक निष्ठावान सदश्य हुनुहुन्थ्यो । निष्ठा र प्रतिवद्धताका आठ वर्ष शाक्यसंघमा वितेपछि उहा अट्ठाईस वर्षको युवा छँदा संघको सेनापति संग उहाको कुरा मिलेन, वहुमतको विचार विरुद्ध उहाँ जानु पऱ्यो । त्यो हो 'रोहिणी नदीको जल उपयोग' संबन्धमा दुई छिमेकी राज्य शाक्य राज्य र कोलीय राज्यवीचको झगडाको प्रसङ्गमा । शाक्यसंघको

सेनापति कोलीयसंग युद्ध गर्ने पक्षमा थिए, संघको बहुमत यही पक्षमा थियो तर युवा सिद्धार्थले आफ्नो तर्फबाट भएका गल्ती पनि विचार गर्नुपर्ने र जलको उपयोग न्यायोचित रुपमा हुनुपर्ने तर युद्ध गर्न नहुने प्रस्ताव राख्दा देश निकाला हुनुपर्‍यो । यस परिघटनाले सिद्धार्थ गौतमको जीवनमा ठूलो मोड ल्यायो । उहा परिव्राजाक हुनु भयो र घोर तपस्याचार्य आदिबाट अन्ततः बुद्ध हुनुभयो । यी घटनाले नै बुद्ध भगवानले अहिंसालाई ठूलो महत्व दिएको बुझ्न सकिन्छ । भगवान बुद्धको अहिंसा सापेक्ष हो महावीरको झैं निरपेक्ष होइन भन्ने डा. अम्बेडकरको राय छ । यसले सत्य र न्यायका लागि अहिंसा पनि स्वीकार्न सकिन्छ भन्ने हुन आउछ । सन् ७० को दशकमा अमेरिकी साम्राज्यवादी - उपनिवेशवादी हिंसालाई परास्त गर्न भियतनामका बौद्ध भिक्षुहरुले पनि हतियार उठाएका थिए । तर, हतियार नउठाई शान्तिपूर्ण तवरमा अर्थात अहिंसात्मक तवरमा पनि अन्यायको प्रतिकार गर्न सकिन्छ, हिंसा माथि विजय पाउन सकिन्छ भन्ने उदाहरण माहात्मा गाँधीले अंग्रेज उपनिवेश विरुद्ध भारत छोडो आन्दोलनमा पाएको सफलताबाट हामीले बुझ्न सक्दछौ । हालै म्यानमार (वर्मा) मा त्यहाको निरंकुश सैनिक शासनको दमनको प्रतिरोध गर्ने दमित र अन्यायमा पर्ने को अधिकार हो, तर त्यो सकभर अहिंसक हुनुपर्दछ । अहिंसाको सापेक्षता यहि हो ।

हाम्रो देश नेपालमा एक दशक लामो हिंसात्मक द्वन्द हामी नेपालीले व्यहोर्नु पर्‍यो । अहिले आंशिक शान्ति छ ता पनि सशस्त्र द्वन्दको पुनरावृत्ति हुने आशंका हटेको छैन । विगतको हिसात्मक द्वन्दमा पन्ध्रहजार भन्दा बढी नेपालीको आहुति भएको छ । तर दशवर्षको हतियारले चलाईएको युद्धले गर्न नसकेको काम, प्राप्त गर्न नसकेको उपलब्धि उन्नाईसदिनको आन्दोलनले प्राप्त गर्न सकेको छ भन्ने कुराले अहिंसात्मकताको शक्ति बुझ्न सकिन्छ । तथापि अहिले जुन रुपमा नेपाली समाजमा जातीय र क्षेत्रीय विद्वेष बढेको छ त्यसले हिंसालाई प्रश्रय दिने काम गरेको छ । हामी सबैले सक्रिय प्रयत्न र कामना गरौं अहिंसा, मैत्री र करुणाभाव हामी सबैमा बृद्धि होस र देशमा शान्ति, लोकतन्त्र र प्रगतिलाई संस्थागत रुपमा अभिवृद्धि गर्न सकौं !

अस्तु !

आषाढ पूर्णिमा धर्मचक्र प्रवर्तन दिवसको

उपलक्ष्यमा २०६५ श्रावण ३ गते आयोजित

२५ औं पोखरा उपत्यका व्यापी बुद्धपूजाको

पूर्ण सफलताको कामना गरी

संपूर्ण नेपालीहरुको सुख, शान्ति र समृद्धिको

हार्दिक कामना ।

ले. जस बहादुर गुरुङ

अध्यक्ष तथा

सिम्पानी तमु समाज परिवार

पोखरा-१

बुद्धोपासक चित्तधरको कवितामा बौद्धदर्शन

रीना तुलाधर (बानिया), परियत्ति सद्धम्म कोविद

स्व. कविकेशरी चित्तधर "हृदय' एक कवि, महाकवि, नाटककार, कथाकार, निबन्धकार, सम्पादक मात्र नभएर भाषा साहित्यका ऐतिहासिक विवेचक, संगीतकार तथा कलाकारको रुपमा देखा पर्नुहुन्छ । यसको अलावा उहा बुद्धधर्मका ठूला ज्ञाता हुनुहुन्थ्यो , उहा बौद्ध विद्वान् पनि हुनुहुन्थ्यो भन्ने कुरा उहाका रचनाहरुले बताउछन । उहाले महाकाव्य 'सुगत-सौरभ' जुन भगवान् बुद्धको जीवनी तथा दर्शनलाई लिएर लेख्नुभएको छ, यसले यो कुराको पुष्टि गर्दछ । नेपाली समाज, सभ्यता, संस्कृतिको चित्रणको अलावा महाकाव्यमा चित्तधरले आफ्नो जीवनमा अँगाल्नु भएको आदर्श-धर्म सङ्गाल्नुभएको छ । सुगत-सौरभबाहेक उहाका अन्य कविता, रचनाहरुमा गहिरिएर अध्ययन गर्दा उहाभित्र बौद्धदर्शनको विशाल भण्डार संग्रहित थियो भन्ने कुरा हामीले थाहा पाउछौ ।

सुगत-सौरभ महाकाव्यको महत्ताको विषयमा धेरै साहित्यकार, विद्वानवर्गले आ-आफ्नो दृष्टिकोण पोखेका छन । साहित्यिक दृष्टिकोणले यो एउटा अति उच्चस्तरीय कृति ठहरिएको छ । नेपालमा २००७ सालको प्रजातन्त्र बहालीपूर्व भएको जनक्रान्तिको क्रममा जातभात मुद्दा, लाइब्रेरी केस, आडम्बर मतको मुद्दा, भारतमा लगी किताबहरु छापेको आदि आरोपमा चित्तधरलाई वि.सं. १९९७ माघ ७ का दिन ६ वर्षको जेलसजाय दिइयो । यही जेलयात्रामा उहाले अन्य साहित्यिक रचनाहरुसँगसँगै 'सुगत-सौरभ' महाकाव्य पनि सिर्जना गर्नुभएको थियो । विभिन्न छन्दको घेराभित्र रही रचिएका यस महाकाव्यका कविताका अंशहरुले इतिहासको समालोचना गर्दछ, मनोविश्लेषणात्मक वर्णन गर्दछ, समाज र संस्कृतिको चित्रण गर्दछ, समाज सुधारको निर्देशन दिन्छ, धर्मदर्शन बुझाउछ ।

साहित्यिक क्षेत्रमा अध्ययन गर्दा विश्वमा कैयौ यस्ता साहित्यिक कृतिहरु छन जुन धर्मदर्शनलाई आधार लिएर लेखिएको छ । रवीन्द्रनाथ टैगोरको गीताञ्जली, कबिरदासका दोहा, जोन मिल्टनको प्याराडाइज लस्ट, राल्फ बाल्डो इमर्सनको ब्रह्मा, थोमस स्टियर्न इलियटको द वेस्ट ल्यान्ड इत्यादि उदाहरण छन् । नेपाली साहित्यिक जगत्मा लक्ष्मीप्रसाद देवकोटाको शकुन्तला, सिद्धिचरणको उर्वशी, मोतिराम भट्टको प्रल्हादभक्ति कथा, भानुभक्तको रामायण यस्तै उदाहरण हुन् । बौद्ध साहित्यमा प्रशिद्ध बौद्धकवि अश्वघोषकृत बुद्ध चरित महाकाव्य पनि अर्को उदाहरण हो । धर्मदर्शनलाई आधार मानेर रचिएको विश्वकै उत्कृष्ट साहित्यिक कृतिहरुको समूहमा सुगत-सौरभ पनि पर्दछ, जुन नेपाल भाषामा लेखिएको छ । भाषा जुनसुकै होस्, साहित्य आखिर साहित्य नै हो ।

१९ वटा सर्गमा लेखिएको सुगत-सौरभ महाकाव्यका केही अंशहरु उदाहरणको रुपमा प्रस्तुत गर्न सकिन्छ, जसले बौद्धदर्शनको व्याख्या गर्दछ, बुद्धका सुधारवादी व्यावहारिक उपदेशहरु प्रष्टयाउछ ।

गौतमबुद्ध तत्कालीन समाजमा प्रचलित सामाजिक क्रान्तिकारी व्यक्तित्व हुनुहुन्थ्यो । उहा यज्ञ बलिको नाउमा अबोध प्राणीलाई मार्नु, जातिभेदको नाउमा तल्लो जातिलाई गरिने सामाजिक शोषण, धर्मको नाउमा आफैलाई शारीरिक यातना दिनुजस्ता अन्धविश्वासपूर्ण विकृतिलाई हटाउन उपदेश दिनुहुन्थ्यो । चित्तधरले बुद्धका यी उपदेश आफ्नो कवितामा समेट्नुभएको छ । सुगत-सौरभमा 'बोधिप्राप्ति' नामको १० औं सर्गमा भएका केही अंश- 'हिंसा गरीकन यतिका पशुको व्यर्थैमा किन गर्छौ पाप ? पछ्याईकन पूर्व मिमांसा डुबीकन केवल कर्मकाण्डमा बिर्सन्छौ किन ज्ञानकाण्ड त्यो अति उत्तम जो षड्दर्शनमा ?' 'तरु ढाल्दा वा पशु वध गर्दा होली खेल्दा लाल रक्तको पुग्छ भन्ने यदि स्वर्गलोकमा राख जाने बाटो कुन हो ।'

जातिभेद तथा छुवाछुतविरुद्ध आजको एक्काइसौं शताब्दीमा जतातते अवाज उठिरहेको छ । नेपालमै दलितले संघर्ष गरिराखेका छन् समान हकको लागि । २५ सय

वर्षभन्दा अगाडि नै भगवान् बुद्धले जातिभेदको विरुद्धमा दिनुभएको 'वसल सूत्र' नामको उपदेश सूत्र निपात नामक ग्रन्थमा उल्लेख छ। 'न जच्चा वसलो होति न जच्चा होति ब्राह्मणो अर्थात् ' जन्मले कोही ब्राह्मण हुदैन, जन्मले कोही चाण्डाल हुदैन कर्मले नै कोही चाण्डाल हुन्छ, कर्मैले कोही ब्राह्मण हुन्छ' भन्ने बुद्धको यो उपदेश सुगत-सौरभमा भावनानुवाद गरिएको छ।

शरीरभरि भष्म दलेर, नाङ्गै हिंडी, खानपिन त्याग्दैमा तपस्वी बन्दैन भन्ने बुद्धको उपदेशको तात्पर्य धर्म प्रचार' नामको ११ औं सर्गमा उल्लेख छ। धर्मप्रचारको सिलसिलामा भगवान् बुद्धले उरुवेल काश्यप, नदी काश्यप र गया काश्यप नामका तीन जना जटिल साधुहरुलाई दिनुभएको उपदेशको सार कविले यसरी रच्नुभएको छ- भन्छन् जिनले मृदु मुस्काई-'धसीकन तनमा भष्म विभूति मुछी जटामा माटो अथवा उपवास बसी कसी पलेटी जपतप अथवा ध्यान गरीकन जति गरे पनि अनल अर्चना काश्यप ! हुन्छन ती सब व्यर्थ छ भने तिम्रो मनमा तृष्णा

'धम्मपद' नामको बौद्धग्रन्थमा १४१ औं गाथामा भगवान बुद्धको बचन यसरी उल्लेख गरिएको छ-

नजग्गचरिया न जटा न पङका
नानासका धण्डिलुसायिका वा
रजो चजल्ल उक्कु टिकप्पधान
सोधेन्ति मच्च अवितिष्ण कङ्ख।

यस बुद्ध बचनको अर्थ हो- नाङ्गै बस्दैमा, जटा धारणा गर्दैमा, हिलोमा डुब्दैमा, भोकै बस्दैमा, भुइँमा सुत्दैमा, धूलो जीउमा दल्दैमा, इच्छा निरोध भई शुद्ध हुने होइन।

धार्मिक विवाद राम्रो कुरा होइन। इतिहासदेखि वर्तमानसम्म पनि विश्वमै धर्मयुद्ध हुने गरेको छ। धर्मयुद्ध विवेकहीनताको नमुना हो। भगवान् बुद्ध धर्मसम्बन्धी वादविवादमा लाग्नुहुदैन, यसले कुनै निकास दिदैन भन्नुहुन्थ्यो। 'सुत्त निपान' नामको ग्रन्थ (भागन्दीय सूत्र)मा उल्लेख छ बुद्धको यस्तै उपदेश। चित्तधरको सुगत-सौरभमा 'फिनिदे उख्य थुख्य' नामको १५ औ सर्गमा भागन्दीय नामको ब्राह्मणलाई दिइने उपदेश कवितामा गासिएको छ।

बुद्धले धार्मिक वादविवादमा नलाग्नको निमित्ति दिनुभएको भागान्दीय सूत्रजस्तै चूलवियूह, महावियूह सूत्रहरु छन्, जसको अर्थ कविले आफ्नो भावमा व्यक्त गर्नुभयो।

बुद्धोपासक चित्तधरको काव्य रचनाहरुमा गहन बौद्धदर्शनलाई आलंकारिक, छन्दात्मक लयमा संरचना गरी पाठकवर्गलाई लाभान्वित गर्न खोजिएको छ। एउटा ज्वलन्त उदाहरण 'धर्मप्रचार' नामको ११ औ सर्गमा भेटिन्छ। भिक्षुहरु हो ! जलिरहेझैं नित्य निरन्तर शिखर शैलका रागद्वेष अनि मोह अग्निले नित्य जलाउछ इन्द्रीय सबको त्यस्तै रुप र रस आदि सबै विषय भोगको सङ्गमबाट भित्र चित्तमा उत्पन्न हुने सुखदुख सारा जल्दछ नित्य त्यही जलनको हो परिणाम जन्म जरा अनि मरण विलाप शोकादि सबै हुन् अनल भने तृष्णा त्यसको ज्वाला तात रुपादि सबै त्यागी विषय ब्रह्मचर्यमा जसले बस्छ प्राप्त गरीकन त्यसले बोधि जगको सारा बन्धन तोड्छ।'

यी कवितामा रमाइला शब्द संग्रहले बुद्धले खोजी देखाउनुभएको गम्भीराति गम्भीर 'प्रतीत्य समुत्पाद' दर्शन दर्शाइरहेको छ। रचनाकारले त आफ्नो काम गरिसके। पाठकले यसको लाभ उठाउन सक्नुपर्‍यो।

'धर्मप्रचार' सर्गमा बुद्धले पाँच जना ब्राह्मणलाई दिन लगाइएको उपदेश अति महत्वपूर्ण छ। असार पूर्णिमाको दिन भगवान् बुद्धले दिनुभएको प्रचम धर्म उपदेश जसलाई बौद्ध साहित्यमा 'धर्मचक्र प्रवर्त्तन सूत्र' भनिन्छ। यसै अमूल्य धर्मसन्देशको संक्षिप्त भावानुवाद 'धर्मप्रचार' सर्गमा छ। यसमा दुई अति मार्गलाई त्यगी अपनाउनुपर्ने मध्यम मार्ग, चार आर्य सत्यअन्तर्गत आठ किसिमको दुख तथा संक्षेपमा पञ्चोपादान स्कन्ध नै दुख भनीकन बताइएको दुख सत्य, त्यसपछि काम तृष्णा, भव तृष्णा तथा विभव तृष्णाको रुपमा तृष्णा नै दुखको प्रमुख कारण भनी बताइएको दुख निरोध गामिनि प्रतिपदा आर्यसत्य पनि एक-एक गरी व्याख्या गरिएको छ। यो बुझ्ने प्रयास पाठकले गरेमा कविको मेहेनत साकार हुनेछ।

बुद्ध धर्महेतु फलवादी धर्म हो। वैज्ञानिक भाषामा 'कज एन्ड इफेक्ट'को तथ्य बौद्ध दर्शनसँग मिल्छ। सुप्रशिद्ध बैज्ञानिक अल्बर्ट आइन्स्टाइनले भनेका छन् -'आजको युगमा आधुनिक विज्ञानसँग मिल्ने कुनै धर्म छ भने त्यो हो बुद्धधर्म।' उस्तै ठूला दार्शनिक बरट्रान्ड रुसेलले भनेका छन्- 'यदि कसैले मलाई कुनै धर्म मान्न विवश गरेमा म बुद्धधर्म मात्रै मान्छु।' हेतु-फलको छोटो एउटा गाथा भिक्षु अश्वजितबाट सुनेर नै भिक्षु सारिपुत्रले (उपतिस्स ब्राह्मण पहिले) ज्ञान पाएका थिए जो पछि बुद्धका अग्रश्रावक

आचार्य बुद्धघोषले अभिधर्म सम्बन्धमा उत्पन्न समस्याको समाधान यसरी गर्नुभएको छ । प्रश्न हो- यो अभिधर्म के बाट प्रभावित छ ? यो कहा परिपक्क भएको हो ? यसलाई कहा प्राप्त गरियो ? यसलाई कहिले प्राप्त गरियो ? कसले प्राप्त गरेको ? यसको खोजी कार्य कहा भएको हो ? खोजी कार्य कहिले भयो ? कसले खोजी गरेको ? यसको उपदेश कहा भयो ? कसलाई उपदेश गर्नुभएको ? के लाभका लागि उपदेश गर्नुभएको ? यसलाई कसले गृहण गर्छ ? कसले यसलाई शिक्षाको रुपमा लिनेछ ? यसबाट को शिक्षित हुनेछ ? कसले यसलाई धारण गर्नेछ ? यो कसको बचन हो ? यसलाई (हामी सामु) ल्याउने काम कसले गरेको ?

माथि उल्लेखित समस्या (प्रश्न) को समाधान यसरी गरिएका छन बोधिको महत्व बुझ्ने श्रद्धाबाट यो प्रभावित छ । ५५० जातकमा यो परिपक्क भएको छ । बोधिवृक्षको मूल (फेद) मा यसलाई प्राप्त गरिउको हो । वैशाख पूर्णिमाको रात यसलाई प्राप्त गरिएको हो । सर्वज्ञ बुद्धले (यसलाई) प्राप्त गरिएको । बोधि मण्डपमा यसको खोजी कार्य गरिएको । रत्न गृहमा बिताउनु भएको सप्ताहमा खोजीकार्य भएको । सर्वज्ञ बुद्धले खोजी कार्य गर्नुभएको । त्रायस्त्रिंश देवभूमिमा प्रथम देशना गर्नुभएको । देवताहरुलाई देशना गर्नु भएको । चार ओघबाट मुक्तिका लागि उपदेश गर्नु भएको । शैक्ष र कल्याण पृथकजनले यसलाई शिक्षाको रुपमा ग्रहण गर्नेछन । क्षिणाश्रवी अर्हत् यसबाट शिक्षित हुनेछ । जो संग यसलाई ग्रहण गर्ने योग्यता छ त्यसले यसलाई धारण गर्नेछ । यो अर्हत् भगवान् सम्यक सम्बुद्धको वचन हो । आचार्य परम्पराबाट यसलाई हामी सामु ल्याउने काम भएको हो ।

दुतिय संगायनसम्म निर्विवाद रुपमा अगाडि बढी रहेको यो पछि गएर विवादको विषय बन्न पुग्यो । एकथरी यसलाई बुद्ध वचन होइन भन्न थाले । यसको प्रतिवादमा अर्को समुहले यो बुद्ध वचन नै भएको दाबी गरे ।

धर्मको विस्तारित रुप- अभिधर्म :

कुनैपनि देशको संविधान निर्माण गर्दाको समय निश्चित धारा, उपधारा, परिच्छेद, अध्यायको व्यवस्था गर्दछ । कालक्रममा अन्य खण्डहरु पनि त्यसमा संलग्न गरिने काम हुन्छ । आवश्यकता अनुरुप संशोधन गर्नेछ । अध्यादेशको रुपमा नियम निर्माण गरी जोडिएका र अन्य सबैलाई पहिलेका मूल रुप कै महत्व दिएर सकार गरी व्यवहारमा लागू गरिन्छ । त्यसो गर्ने कार्यलाई अनुचित भनिदैन । सोहि अनुरुप तथागत बुद्धले धर्मको रुपमा व्यक्त गर्नुभएका उपदेशलाई काल-क्रममा व्याख्या विस्तार गर्ने काम भएकै छैन भन्नु सत्य अनुरुप हुनेछैन । मूल उपदेशको भाव अनुरुपभएका व्याख्या-विस्तार गरिएकोलाई शंकाको आखाले हेर्नु उपयुक्त हुदैन । अभिधर्मलाई तथागत बुद्ध स्वयंद्वारा उपदेशित धर्मको विस्तारित रुप अनुसार ग्रहण गर्ने व्यक्तिले यो पाउनेछ कि सूत्रमा बताइएका उपदेशको भावलाई बुझ्न यसले अझ बढी योगदान दिएको छ ।

सुखवती बौद्ध गुम्बाद्वारा २०६५ श्रावण ३ गते
आयोजित २५ औं पोखरा उपत्यकाव्यापी
बुद्ध पूजाको पूर्ण सफलताको कामना

कर्म दुबक्युड छोयखोर्लिंग
मनाङ्ग गुम्बा
माटेपानी, पोखरा

हार्दिक शुभकामना

२५औं पोखरा उपत्यकाव्यापी बुद्ध पूजा
तथा धर्मचक्र प्रवर्तन दिवसको "शुभ अवसरमा"
सम्पूर्ण मानव जगतमा सुख शान्ति सम्बृद्धि र सद्भभाव, सद्धचरित्र र
सद्विचार सदैव संम्प्रेषण भई रहोस्
यहि हाम्रो शुभ कामना !

सचिव
उत्तममान बुद्धाचार्य
बुद्ध जयन्ती समारोह समिति
कास्की, पोखरा

अध्यक्ष
हरिध्वज तुलाचन
बुद्ध जयन्ती समारोह समिति
कास्की, पोखरा

शुभकामना

आषाढ पूर्णिमा "धर्मचक्र प्रवर्तन"
दिवसको पुनित अवसरमा
सम्पूर्ण नेपालीहरुमा सुख, शान्ति र समृद्धिको कामना सहित सुखवती
बौद्ध गुम्बा, पोखरा-१ द्वारा आयोजित २० औं
पोखरा उपत्यकाव्यापी बुद्ध पूजा तथा धर्मचक्र प्रवर्तन दिवसको
सफलताका लागि **हार्दिक कामना** गर्दछौं।

वीर बहादुर गुरुङ
अध्यक्ष तथा
बौद्ध अर्घौ सदन परिवार
गौतम बुद्ध मार्ग, पोखरा-१०

Wondershare PDFelement

शिक्षामा आधारित पञ्चशीलको सिद्धान्त" को आधारमा मुलुकलाई अगाडी बढाउने भनि उल्लेख गर्नु पर्ने, २. दिगो शान्तिको लागि बुद्ध शिक्षामा आधारित नैतिक शिक्षा विद्यालय स्तरबाटै अध्ययन अध्यापन गराउनु पर्ने, ३. लुम्बिनीको मायादेवी मन्दिर र अशोक स्तम्भलाई बुद्ध प्रतीकको रुपमा राष्ट्रिय चिन्ह बनाउनु पर्ने, ४. बुद्ध धर्मसंग सम्बन्धित पुरातात्विक महत्वका सम्पदाहरुको संरक्षणको लागि राज्यबाट राम्रो व्यवस्था गर्नु पर्ने, ५. भैरहवा स्थित गौतम बुद्ध विमान स्थललाई अन्तराष्ट्रिय विमान स्थल बनाउनु पर्ने, ६. लुम्बिनी, कपिलवस्तु, निगिलहवा, गोटिहवा, तौलिहवा, सगरहवा, कुदान र देवदह जोड्ने बौद्ध परिक्रमा पथ निर्माण गर्नु पर्ने, ७. लुम्बिनी विकास कोष जस्ता बौद्ध संघ संस्थाहरुमा राजनैतिक नियुक्ति नगरि स्वायत्त र स्वतन्त्र बनाउनु पर्ने, ८. मुलुक धर्म निरपेक्ष भएको सन्दर्भमा स्वतन्त्रताको मौलिक अधिकार हनन हुने कार्य भएमा त्यस विरुद्ध लाग्ने कानुनको व्यवस्था हुनु पर्ने, ९. धर्मचक्र प्रवर्तन दिवश (असाढ पूर्णिमा) को दिनमा राष्ट्रिय विदा दिनु पर्ने, १०. लुम्बिनी विश्वविद्यालयलाई सिघ्र कार्यान्वयनमा ल्याउनु पर्ने ।

भवतु सव्व मंगलम्

कार्यशालाका र्‍यापोर्टरहरु

१. प्रदीप बज्राचार्य

२. चिजमान शाक्य

३. विक्रम बुद्धाचार्य

सहयोगी

तिलकमान गुभाजू

सुखवती बौद्ध गुम्बाद्वारा २०६५ श्रावण ३ गते आयोजित
२५औं पोखरा उपत्यकाव्यापी **बुद्ध पूजा**को
पूर्ण सफलताको कामना

दिल बहादुर गुरुङ्ग
एस.पि. ट्रेडर्स
बगर चोक, पोखरा, फोन नं.-५३२३१९

आषाढ पूर्णिमा 'धर्मचक्र प्रवर्तन' दिवसको
अवसरमा सुखवती बौद्ध गुम्बा, पोखरा-१ द्वारा आयोजित ***२५औं पोखरा***
उपत्यकाव्यापी बुद्ध पूजा *तथा* ***धर्मचक्र प्रवर्तन दिवसको***
• *सफलताका लागि हार्दिक कामना गर्दछौं ।*

प्रो. पदम कुमाल
छब्दी बाराही फर्निचर उद्योग
भीमबजार, पोखरा-१ फोन नं.-५४०७४६
सेवाहरु:- झ्याल ढोकाको चौकोस त्रिकोस लगायत फर्निचर सम्बन्धी विभिन्न सामानहरु अर्डर अनुसार गुणस्तरीय र सुपथ मुल्यमा बनाइन्छ ।

आषाढ पूर्णिमा धर्मचक्र प्रवर्तन दिवसको

उपलक्ष्यमा २०६५ श्रावण ३ गते आयोजित

२५औं पोखरा उपत्यकाव्यापी बुद्धपूजाको

पूर्ण सफलताको कामना गरी

संपूर्ण नेपालीहरुको सुख, शान्ति र समृद्धिको

हार्दिक कामना ।

कसमस इन्टरनेशनल कलेज

पालिखेचोक, पोखरा-४

फोन नं.- ०६१५४१३२४

पो.ब.नं. ४०४

श्री उमा मा.वि. दाङसिं-२ का छात्र विशाल गुरुङ्गलाई

श्री माउण्ट एभरेष्ट बोर्डिङ स्कूल का संस्थापक

प्रा. श्री विजयराज शर्मा तथा प्रिन्सिपल श्री हरिमाया शर्माज्यूले कक्षा ८ बाट पूर्ण छात्रवृत्ति दिई हाल S.L.C. मा ७८ प्रतिशत अंक प्राप्त गरी पहिलो श्रेणीमा उतिर्ण गराएकोमा हामी

श्री माउण्ट एभरेष्ट बोर्डिङ स्कूल परिवार प्रति

हार्दिक धन्यवाद तथा कृतज्ञता प्रकट गर्दछौं ।

खुशीमान गुरुङ्ग

पूर्व अध्यक्ष विद्यालय व्यवस्थापन समिति

श्री उमा मा.वि. दाङसिं -२

वीर बहादुर गुरुङ्ग (ध्रुव)

श्री उमा मा.वि. तथा पप्लोसडेलसुर, स्पेन

"संविधान सभामा बौद्ध प्रस्ताव" गोष्ठीको प्रतिवेदन

प्रदीप बज्राचार्य

२०६५ अषाढ १४ गते शनिबारका दिन धर्मशीला बुद्ध विहार स्थित युवा बौद्ध संघले शाक्य समाज भवनमा संविधान सभामा बौद्ध प्रस्ताव विषयक कार्यशाला गोष्ठी सम्पन्न गऱ्यो । गोष्ठीमा संविधान सभाका सभासद भिक्षु आनन्दको प्रमुख आतिथ्यतामा सम्पन्न भएको थियो । गोष्ठीमा गुम्बा, विहार, बौद्ध सघ संस्था जात-जातिका प्रतिनिधि गरी ७० जनाको सहभागिता रहेको थियो ।

उद्देश्य :

अहिले मुलुक लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक राष्ट्र घोषित भैसकेको र नयाँ संविधान निर्माण गर्ने तयारीको क्रममा सबै जात जाति धर्म वर्ण लिङ्ग तथा सम्प्रदायको समानुपातिक प्रतिनिधित्व होस भन्ने हेतुले परापूर्वक कालदेखि राज्यद्वारा शोषित पीडित उपेक्षित वर्गको मानव अधिकारको संरक्षण र मौलिक हक अधिकार प्राप्तिको सुनौली अवसरलाई सदुपयोग गर्दै आइरहेको सर्वविदित छ । गौतम बुद्ध जन्मेको देश नेपालका बौद्ध धर्मावलम्बीहरुको थुप्रै समस्याहरु रहेको र ती समस्याहरुको सम्बन्धमा जनस्तर बाटै छलफल गरी आफ्ना माँगहरु संविधान सभामा प्रस्तुत गर्ने र संविधानमा, राष्ट्रिय प्रतीक चिन्ह, शिक्षा दीक्षा आदिमा शान्तिनायक नेपालको राष्ट्रिय गौरव महामानव भगवान बुद्धको नाम, उनको सिद्धान्त, आदर्श, दर्शनका काम कुरा या प्रतीक चिन्ह उल्लेख होस् भन्ने उद्देश्यले "संविधानसभामा बौद्ध प्रस्ताव" विषयक कार्यशाला गोष्ठी आयोजना गरिएको हो ।

पृष्ठभूमि :

उद्घाटन सत्र, वन्द सत्र, अन्तरक्रिया सत्रमा विभाजित सहभागीतात्मक छलफल पद्धतिद्वारा बौद्ध धर्म र बौद्ध शासन संग सम्बन्धित प्रस्तावना पत्र, शान्ति प्रस्ताव र समुह छलफल गरिएको थियो । अन्जली जोशीको प्रस्तावना पत्र, दिगो शान्ति र प्रगतिको लागि बौद्ध प्रस्ताव तथा बौद्ध संगठनको सुदृढीकरण विषयम ागरिएको समुह छलफलमा वुद्ध शिक्षा "प्रकृति र. सत्यमा" आधारित विज्ञान सम्मत शिक्षा रहेको,"प्रज्ञा करुणा र मैत्री भाव बुद्ध शिक्षाको मूल साररहेको बुद्धधर्म मानव हितका निम्ति नैतिक शिक्षा मात्र दिने धर्मशिक्षा नभई राज्य संचालन गर्न आवश्यक आर्थिक, सामाजिक , धार्मिक, राजनैतिक व्यवस्थाको सम्बन्धमा समेत अनुपम रुपले उल्लेख रहेको बारे चर्चा गरिएको थियो ।

उद्घाटन सत्र :

युवा बौद्ध संघ, पोखराका अध्यक्ष रञ्जन बुद्धाचार्यको सापतित्वमा सम्पन्न उद्घाटन सत्रमा युवा बौद्ध संघ पोखराका उपाध्यक्ष विक्रम उदासले स्वागत मन्तव्य, बौद्ध अर्घौ सदन, पोखराका अध्यक्ष वीर बहादुर गुरुङ्ग र थकाली महिला समाजका अध्यक्ष ज्योति भट्टचनले शुभकामना मन्तव्यको क्रममा नयाँ नेपाल निर्माणको क्रममा बन्न लागेको नया संविधानमा अरु जात-जाति, समुदायले जस्तै बौद्ध धर्मोवलम्बीहरुको पनि जायज माँगलाई उचित ढंगले उचित समयमा उठान गर्ने युवा बौद्ध संघले आयोजना गरेको यस्तो गोष्ठीको सफलताको शुभकामना व्यक्त गर्नुभएको थियो ।

प्रमुख अतिथिको आसनबाट सम्बोधनको क्रममा संविधानसभाका सभासद माननीय भिक्षु आनन्दले संविधानसभामा बौद्धहरुको माँगलाई केन्द्रीय स्तरबाट उठाउनु पर्नेमा मोफसलबाट युवा बौद्ध संघ, पोखराले "सविधानसभामा बौद्ध प्रस्ताव" विषयक कार्यशाला गोष्ठी आयोजना गरेकोमा सन्तोष प्रकट गर्दै बौद्धहरुको माँगलाई राष्ट्रिय मुद्दा बनाई युवा बौद्ध संघ पोखराले नै राष्ट्रिय नेतृत्व लिनुपर्ने सुझाव दिनुभएको थियो ।

आफ्ना जायज मागहरु जनस्तरबाट सामुहिक रुपमा छलफलबाट उठाउनुपर्ने, कसैको व्यक्तिगत विचारलाई मात्र प्रश्रय दिन नहुने आफ्नो मान्यता रहेकोले यस गोष्ठीबाट निस्केका निष्कर्षलाई आफूले उचित ढंगले संविधानसभाको बैठकमा प्रस्तुत गर्ने प्रतिबद्धता व्यक्त

गर्नुभयो।

उहाँले भगवान गौतम बुद्धको "बुद्ध शिक्षा तथा बुद्ध शासन" सम्बन्धी सन्देशहरु नेपालबाट शुरु भई चीन, जापान, कोरीया, थाइल्याण्ड, जस्ता मुलुक हुँदै अन्तर महाद्विप सम्म पुगिसकेको र ती राष्ट्रहरु समृद्ध भैसकेको प्रसङ्ग उल्लेख गर्दै ढिलै भएपनि अब हाम्रो देशमा पनि जुलुश, धर्ना, चक्काजाम र नाराबाजी बाट नभई राज्य संयत्र भित्रै रहेर शान्तिपूर्ण तरीकाले बुद्ध शिक्षा र बुद्ध शासनमा उल्लेखित "समतामूलक समाज निर्माणको लागि सह अस्तित्व, मेल मिलाप र समानताको सिद्धान्तको" आधारमा राज्य संचालन हुनुपर्ने र हाम्रो देश नेपाल साच्चैको शान्तिपूर्ण, समृद्ध बौद्ध देश हुनुपर्ने अभिव्यक्ति व्यक्त गर्नुभएको थियो। सभाको संचालन विक्रम बुद्धाचार्यले गर्नुभएको थियो।

बन्द सत्र :

अँजली जोशीको "संविधान सभामा बौद्ध प्रस्ताव" विषयक प्रस्तावना पत्रमा बुद्धशिक्षा केवल नैतिक र धार्मिक शिक्षा मात्र नभई राज्य संचालनको लागि आवश्यक समग्र सामाजिक, आर्थिक, राजनैतिक विषयवस्तुमा उत्कृष्ट सिद्धान्तहरु प्रतिपादित भैस्केको शिक्षा बुद्ध शिक्षा हो भन्दै थाइल्याण्ड, चीन, जापान, कोरीया, श्रीलंका लगायतका केही देशमा बुद्धधर्म राज्य धर्म रहेको र केहीमा बुद्ध धर्मको व्यापकता रहेको उल्लेख गर्दै अबको नयाँ नेपालमा राज्य संचालनका लागि बुद्ध शासनमा प्रतिपादित सिद्धान्तहरुलाई अब बन्ने संविधानमा लिखित रुपले उल्लेख गरी शान्त र समृद्ध नयाँ नेपालको निर्माण गर्नु पर्नेमा जोड गरीएको थियो। कार्यपत्र माथि डा. गेहेन्द्रमान उदास पोखरेली र बौद्ध अर्घो सदनमा अध्यक्ष बीरबहादुर गुरुङ्गले टिप्पणी गर्नुभएको थियो। तत्पश्चात लामा मिन बहादुर गुरुङको संयोजकत्वमा "दिगो शान्ति र प्रगतिका लागि बौद्ध प्रस्ताव" र कृष्णमान गुभाजूको संयोजकत्वमा "बौद्ध संगठनको सुद्रढीकरण" विषयक दुईवटा समुह गरी विस्तृत छलफल गरी निम्न सुझावहरु पेश गरीएको थियो।

समुह "क" "दिगो शान्ति र प्रगतिका लागि बौद्ध प्रस्ताव"

सुझाव :

क) धर्म निरपेक्षतालाई व्यवहारीक रुपमा कार्यान्वयन गरिनुपर्ने, ख) नेपाललाई शान्ति क्षेत्र घोषणा गरीनुपर्ने, ग) बुद्ध संवतलाई राष्ट्रिय संवत घोषणा गर्नुपर्ने, घ) समानुपातिक रुपमा जनताका नैसर्गिक अधिकार संरक्षण हुनुपर्ने, ङ) बुद्ध शिक्षामा आधारित समतावादी, समन्वयवादी, समावेशी शिक्षा लागु हुनुपर्ने च) राजनैतिक नेतृत्वलाई बुद्ध शिक्षा दिनुपर्ने, छ) पञ्चशीललाई विद्यालय शिक्षामा समावेश गर्नुपर्ने ज) बुद्ध प्रतीकलाई राष्ट्रिय चिन्ह घोषणा गर्नुपर्ने, झ) बौद्ध अध्ययन संस्था खोलिनुपर्ने ञ) नयाँ संविधानको प्रस्तावनामा "पञ्चशीलको आधारमा" राज्य संचालन हुनुपर्ने भनी उल्लेख गर्नुपर्ने, ट) कमसेकम पूर्णिमा औसीका दिनमा काटमार र हिंसा बर्जित गर्नुपर्ने, ठ) संचारमाध्यमबाट बुद्ध शिक्षाको प्रचार प्रसार व्यापक रुपले गरीनुपर्ने, ड) बुद्ध जयन्ती राष्ट्रिय पर्वको रुपमा मनाउनुपर्ने आदि सुझावहरु प्रस्तुत गरीएको थियो।

समुह "ख" बौद्ध संगठनको सुदृढीकरण"

सुझाव :-

क) विद्यालय स्तरबाट बुद्ध शिक्षा लागु गर्नुपर्ने, ख) केन्द्रदेखि गाउँ स्तर सम्म बुद्ध शिक्षालाई प्राथमिकता दिनुपर्ने, ग) बौद्ध शिक्षा सँग सम्बन्धित पाठ्यपुस्तकहरु बनाउनुपर्ने, घ) बौद्ध संघ संस्थाहरुले बौद्ध गुरुहरुलाई समेटेर विविध कार्यक्रम संचालन गर्नुपर्ने, ङ) विदाका दिनहरुमा बालबालिका देखि बृद्धबृद्धा सम्मले विहार गुम्बा जाने वातावरण बनाउनुपर्ने, च) बौद्ध संस्थाहरुको संजाल केन्द्र देखि गाउँस्तरसम्म बनाउनुपर्ने, छ) बौद्ध संस्थाहरु बीच मैत्री तथा सदभाव बिस्तार गरी कार्यक्रम संचालन गर्ने, ज) हिंसा अन्त्यको लागि प्रयत्नशील हुनुपर्ने, झ) सामाजिक गतिविधिमा सक्रीयपूर्वक लागुपर्ने, ञ) बौद्ध क्रियाकलापमा युवाहरुको सहभागिता बढाउनुपर्ने, ट) शिक्षा, स्वास्थ्य र संचार क्षेत्रमा अरु बढी पहुच पुऱ्याउनुपर्ने, ठ) संस्थाको आर्थिक श्रोत बनाउनुपर्ने, ड) सरकारी सहयोग प्राप्त बौद्ध संस्थालाई राजनैतिक हस्तक्षेपबाट मुक्त राख्नुपर्ने, ढ) प्रचार प्रसार सबल बनाउनुपर्ने।

निष्कर्ष :

उक्त गोष्ठीमा गरिएको खुला छलफल र अन्तक्रियाबाट तपसिल वमोजिमको पोखरा घोषणापत्र अर्थात शान्ति प्रस्ताव पारित गरिएको छ।

१. आगामी बन्ने संविधानको प्रस्तावनामा नै "बुद्ध

गुम्बा भवन, सम्प्रदाय र धर्मगुरु सम्बन्धमा :-

गुम्बा भवन तीन तलाको छ । पितृकार्यहरु र पूजा आदि गर्दा खाना भुईतलामा पकाउने र खाने, बीच तलामा सभा गर्ने लामाको जग्गे गर्ने र माथिल्लो तलामा जहाँ मूर्तिहरु राखिएका छन्, विशेष पूजा मात्र गर्ने व्यवस्था छ ।

यो सुखवती बौद्ध गुम्बा न्यीङमापा सम्प्रदाय अन्तर्गत पर्छ । यस गुम्बाका प्रमुख लामा पोखरेली तमुहरु बीच चिरपरिचित लामा श्री मन बहादुर गुरुङ्ग हुनु हुन्छ । वहा धार्मिक कर्म काण्ड, पितृ कार्य र हेरकोर गर्नमा निपूर्ण हुनुहुन्छ ।

आर्थिक स्रोत :-

गुम्बा भवन निर्माण र संचालन गर्ने आर्थिक स्रोत भनेको नै उदारमनादान दाताहरु बाट प्राप्त हुने आर्थिक सहयोग हो । आर्थिक स्रोत जुटाउनका निम्ति तमु धिं कास्की सित त्यस संस्था अन्तर्गतका क्षेत्रीय तमु समाजहरुमा चन्दा उठाउने अनुमति लिएर पोखराको करीब ७० प्रतिशत तमुहरु बाट चंदा संकलन गरिएको थियो । पोखराको अलावा काठमाण्डौंमा बसोबास गर्ने केही तमुहरु, GRU ब्रुनाई, हंगकंग, बेलायत, अमेरिका र बेल्जियममा कार्यरत महानुभावहरु, जापान, ताईवान र स्थानीय धार्मिक संस्थाका धार्मिक गुरुहरु, पोखरा उपमहानगरपालिका कार्यालय र गुम्बा व्यवस्था तथा विकास समिति ललितपुरको पनि आर्थिक सहयोग प्राप्त भएका छन् ।

गुम्बाबाट उपलब्ध गराईने सेवाहरु निम्न अनुसार छन:- १) दैनिक रुपमा गरिने विभिन्न प्रकारका पाठपूजाहरु र ग्रह शान्ति पूजा गरिन्छ, २) पितृ कार्यहरु जस्तै- अर्घौ गर्ने र सीमिकै दिने हलको सुविधा छ, ३) सभा गोष्ठीको लागि हल उपलब्ध छ, ४) मृतकको दाह संस्कारको लागि चार वटा चिताको व्यवस्था छ, ५) शव पोल्नको लागि दाउराको राम्रो व्यवस्था छ, ६) एक जना लामालाई छम (गुफा) बस्ने गुफा घरको व्यवस्था छ ।

निर्माणाधीन १०८ धारा:-

चाड पर्वको दिनहरुमा भक्तजनहरु सेती नदीमा स्नान गर्न आउछन् । वर्षायाममा गण्डकी बढेर आउदा नुहाउन आउनेलाई बगाउने खतरा हुने हुँदा सुरक्षित र व्यवस्थित तरिकाले स्नान गर्न पाओस् भन्ने उद्देश्यले चिता स्थलको छेउमा मुक्तिनाथको जस्तै १०८ धारा निर्माण गर्ने काम जारी भैरहेको छ ।

सुरक्षित वचत **आकर्षक ब्याज**

मुद्धति व्याजदर आकर्षक योजनाहरु

अवधि	त्रैमासिक व्याज %	एकमुष्ठ व्याज %	बचत खाता	६
१ वर्ष	७.२०	७.४	गोरखा बचत	६.१५
२ वर्ष	७.४५	७.७५	सञ्चयकोष योजना	६.३०
३ वर्ष	७.७०	८.२५	चिल्ड्रेन फण्ड योजना	६.३०
४ वर्ष	७.८०	८.५	P.M.D. बचत योजना	८.००
५ वर्ष	८.००	८.५०		

सरल कर्जा **सुलभ व्याज**

व्यापार/औद्योगिक/आवास/हायरपर्चेज कर्जा: १०.५% - १४%

पोखरा फाइनान्स लिमिटेड (वित्तीय संस्था)

POFIL

ग्रैह्रापाटन, पोखरा

फोन नं.: ०६१-५२४९४२, ५३११४५

फ्याक्स: ५३१६१०, ई-मेल: pofil@fewamail.com.np

हार्दिक शुभकामना

२५ औ पोखरा उपत्यकाव्यापी बुद्ध पूजा

तथा **धर्मचक्र प्रवर्तन दिवसको 'शुभ अवसरमा'**

सम्पूर्ण मानव जगतमा सुख शान्ति सम्बृद्धि र सद्भाव, सद्धचरित्र र सद्विचार सदैव संम्प्रेषण भई रहोस् यहि हाम्रो

शुभ कामना ।

बि.ए.सी. मेटल वर्क्स

न्यूरोड, बुद्ध मार्ग, पोखरा, फोन नं.- ५२३१८१

संचालक:- वन बहादुर गुरुङ्ग- ९८५६०२५३२४, अम्बर बहादुर गुरुङ्ग- ९८५६०२००८१, चन्द्र बहादुर गुरुङ्ग- ९८५६०२४३१४, प्रबन्ध निर्देशक: दिपेन राई ९८४६०२५२११

हाम्रा सेवाहरु:- तपाईहरुको अर्डर अनुसार ट्रस बनाउने, छाना बनाउने, घर निर्माणमा आवश्यक पर्ने आकर्षक डिजाइनको गेट, रेलिग, ग्रिलहरु, स्कुल होस्टेल बेड, बा.बि.क्यु. स्टयाण्डहरु बनाउनु परेमा हामी गुणस्तरीय र भरपर्दो सामान बनाएर दिने छौं ।

शुभकामना

आषाढ पूर्णिमा 'धर्मचक्र प्रवर्तन' दिवसको पुनित अवसरमा सम्पूर्ण नेपालीहरुमा सुख, शान्ति र समृद्धिको कामना सहित सुखवती बौद्ध गुम्बा, पोखरा-१ द्वारा आयोजित २५औं

पोखरा उपत्यकाव्यापी बुद्ध पूजा तथा धर्मचक्र प्रवर्तन दिवसको

सफलताका लागि हार्दिक कामना गर्दछौं ।

सोल्टी फोम हाउस

फ्लोरिंग एण्ड फर्निशिंग सेन्टर

चिप्लेढुंगा, पोखरा

प्रोप्राइटर- खेगराज गुरुङ्ग

फोन न.- ५२६१६०, ५४०१५०, मो. ९८५६०२००९५

पोखरा उपत्यका व्यापी बुद्ध पूजा कसले कहिले आयोजना गर्‍यो ?

२०४१ साल पहिलो- धर्मशीला बुद्ध विहार, धर्मशीला मार्ग, नदीपुर, पोखरा - ३

२०४२ साल दोश्रो- बौद्ध अर्घौ सदन, गौतम बुद्ध मार्ग, रामघाट, पोखरा - १०

२०४३ साल तेश्रो- कर्म सिद्ध परंपरा धर्मचक्र दिपश्य विहार, माटेपानी, पोखरा- ११

२०४४ साल चौथो- ध्ये छिङ लिङ बौद्ध गुम्बा, दीप, पोखरा - १६

२०४५ साल पाचौं- श्री गान्धेन धार्ग्योलिङ गुम्बा, छोरेपाटन, पोखरा - १७

२०४६ साल छैटौं- धर्मसघ बुद्ध विहार, मोहरिया टोल, पोखरा -२

२०४७ साल सातौं- साङगाधेन छोयखोर्लिङ गुम्बा, पृथ्वीचोक, पोखरा -८

२०४८ साल आठौं- भ्याङभुप छोयखोर्लिङ गुम्बा, हेम्जा गाविस, कास्की

२०४९ साल नवौं- धर्मशीला बुद्धविहार धर्मशीला मार्ग, नदीपुर, पोखरा - ३

२०५० साल दशौं- बौद्ध अर्घौ सदन, गौतम बुद्ध मार्ग, रामघाट, पोखरा - १०

२०५१ साल एघारौं- कर्म सिद्ध परंपरा धर्मचक्र दिपश्य विहार, माटेपानी, पोखरा - ११

२०५२ साल बाह्रौं- ध्ये छिङ लिङ बौद्ध गुम्बा, दीप, पोखरा - १६

२०५३ साल तेह्रौं- श्री गान्धेन धार्ग्योलिङ गुम्बा, छोरेपाटन, पोखरा - १७

२०५४ साल चौधौं- साङगाधेन छोयखोर्लिङ गुम्बा, पृथ्वीचोक, पोखरा -८

२०५५ साल पन्ध्रौं- धर्मसंघ बुद्ध विहार, मोहरिया टोल, पोखरा -२

२०५६ साल सोह्रौं- भ्याङभुप छोयखोर्लिङ गुम्बा, हेम्जा गाविस, कास्की

२०५७ साल सत्रौं- धर्मशीला बुद्धविहार धर्मशीला मार्ग, नदीपुर, पोखरा - ३

२०५८ साल अठारौं- बौद्ध अर्घौ सदन, गौतम बुद्ध मार्ग, रामघाट, पोखरा - १०

२०५९ साल उन्नाइसौं- कर्म सिद्ध परंपरा धर्मचक्र दिपश्य विहार, माटेपानी, पोखरा - ११

२०६० साल बिसौं- ध्ये छिङ लिङ बौद्ध गुम्बा, दीप, पोखरा - १६

२०६१ साल एक्काइसौं- धर्मसंघ बुद्ध विहार, मोहरिया टोल, पोखरा -२

२०६२ साल बाइसौं- साङगाधेन छोयखोर्लिङ गुम्बा, पृथ्वीचोक, पोखरा -८

२०६३ साल तेइसौं- श्री गान्धेन धार्ग्योलिङ गुम्बा, छोरेपाटन, पोखरा - १७

२०६४ साल चौबिसौं- भ्याङभुप छोयखोर्लिङ गुम्बा, हेम्जा गाविस, कास्की

२०६५ साल पच्चिसौं- श्री सुखवती बौद्ध गुम्बा, गाइघाट, पोखरा - १

हार्दिक शुभकामना

२५औं पोखरा उपत्यकाव्यापी बुद्ध पूजा

तथा **धर्मचक्र प्रवर्तन दिवसको 'शुभ अवसरमा'**

सम्पूर्ण मानव जगतमा सुख शान्ति सम्बृद्धि र सद्भभाव, सद्धचरित्र र सद्‌विचार सदैव संम्प्रेषण भई रहोस्

यहि हाम्रो शुभ कामना !

बुद्धि गुरुङ फर्निचर उद्योग

सिम्पानी गाईघाट मार्ग, पोखरा-१

फोन नं.- ०६१ ५३४१०५, मो. ९८५६०२२६३०

हाम्रा सेवाहरु: अर्डर बमोजिम आकर्षक र भरपर्दो फर्निचरका सामानहरु साथै झ्याल ढोका, चौकोस, खापा, चिम्नि, रेलिङ्ग आदि चाहिएमा सदैव हामीलाई सम्झनुहोस् ।

शुभकामना

आषाढ पूर्णिमा 'धर्मचक्र प्रवर्तन' दिवसको पुनित अवसरमा सम्पूर्ण नेपालीहरुमा सुख, शान्ति र समृद्धिको कामना सहित सुखवती बौद्ध गुम्बा, पोखरा-१ द्वारा आयोजित २५औं

पोखरा उपत्यकाव्यापी बुद्ध पूजा तथा धर्मचक्र प्रवर्तन दिवसको सफलताका लागि हार्दिक कामना गर्दछौं।

सिमोन निर्माण सेवा

प्रो. बुद्धि बहादुर गुरुङ

सिम्पानी गाईघाट मार्ग, पोखरा-१

आकर्षक भरपर्दो मजबुत घर निर्माणको साथै पेन्टिङ्ग, प्लम्बिंङ र रिपेरिङ्गको लागि सदैव हामीलाई सम्झनुहोस् ।

"संविधान सभामा बौद्ध प्रस्ताव" गोष्ठीको प्रतिवेदन

प्रदीप बज्राचार्य

२०६५ अषाढ १४ गते शनिवारका दिन धर्मशीला बुद्ध विहार स्थित युवा बौद्ध संघले शाक्य समाज भवनमा संविधान सभामा बौद्ध प्रस्ताव विषयक कार्यशाला गोष्ठी सम्पन्न गऱ्यो । गोष्ठीमा संविधान सभाका सभासद भिक्षु आनन्दको प्रमुख आतिथ्यतामा सम्पन्न भएको थियो । गोष्ठीमा गुम्वा, विहार, बौद्ध संघ संस्था जात-जातिका प्रतिनिधि गरी ७० जनाको सहभागिता रहेको थियो ।

उद्देश्य :

अहिले मुलुक लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक राष्ट्र घोषित भैसकेको र नयाँ संविधान निर्माण गर्ने तयारीको क्रममा सबै जात जाति धर्म वर्ण लिङ्ग तथा सम्प्रदायको समानुपातिक प्रतिनिधित्व होस भन्ने हेतुले परापूर्वक कालदेखि राज्यद्वारा शोषित पीडित उपेक्षित वर्गको मानव अधिकारको सरक्षण र मौलिक हक अधिकार प्राप्तिको सुनौलो अवसरलाई सदुपयोग गर्दै आइरहेको सर्वविदित छ । गौतम बुद्ध जन्मेको देश नेपालका बौद्ध धर्मावलम्बीहरुको थुप्रै समस्याहरु रहेको र ती समस्याहरुको सम्बन्धमा जनस्तर बाटै छलफल गरी आफ्ना माँगहरु संविधान सभामा प्रस्तुत गर्ने र संविधानमा, राष्ट्रिय प्रतीक चिन्ह, शिक्षा दीक्षा आदिमा शान्तिनायक नेपालको राष्ट्रिय गौरव महामानव भगवान बुद्धको नाम, उनको सिद्धान्त, आदर्श, दर्शनका काम कुरा या प्रतीक चिन्ह उल्लेख होस् भन्ने उद्देश्यले "संविधानसभामा बौद्ध प्रस्ताव" विषयक कार्यशाला गोष्ठी आयोजना गरिएको हो ।

पृष्ठभूमि :

उद्घाटन सत्र, वन्द सत्र, अन्तरक्रिया सत्रमा विभाजित सहभागीतात्मक छलफल पद्धतिद्वारा बौद्ध धर्म र बौद्ध शासन संग सम्बन्धित प्रस्तावना पत्र, शान्ति प्रस्ताव र समुह छलफल गरिएको थियो । अन्जली जोशीको प्रस्तावना पत्र, दिगो शान्ति र प्रगतिको लागि बौद्ध प्रस्ताव तथा बौद्ध संगठनको सुदृढीकरण विषयम ागरिएको समुह छलफलमा बुद्ध शिक्षा "प्रकृति र सत्यमा" आधारित विज्ञान सम्मत शिक्षा रहेको,"प्रज्ञा करुणा र मैत्री भाव बुद्ध शिक्षाको मूल साररहेको बुद्धधर्म मानव हितका निम्ति नैतिक शिक्षा मात्र दिने धर्मशिक्षा नभई राज्य संचालन गर्न आवश्यक आर्थिक, सामाजिक , धार्मिक, राजनैतिक व्यवस्थाको सम्बन्धमा समेत अनुपम रुपले उल्लेख रहेको बारे चर्चा गरिएको थियो ।

उद्घाटन सत्र :

युवा बौद्ध संघ, पोखराका अध्यक्ष रञ्जन बुद्धाचार्यको सापतित्वमा सम्पन्न उद्घाटन सत्रमा युवा बौद्ध संघ पोखराका उपाध्यक्ष विक्रम उदासले स्वागत मन्तव्य, बौद्ध अर्घौ सदन, पोखराका अध्यक्ष वीर बहादुर गुरुङ्ग र थकाली महिला समाजका अध्यक्ष ज्योति भट्टचनले शुभकामना मन्तव्यको क्रममा नयाँ नेपाल निर्माणको क्रममा बन्न लागेको नया संविधानमा अरु जात-जाति, समुदायले जस्तै बौद्ध धर्मावलम्बीहरुको पनि जायज माँगलाई उचित ढंगले उचित समयमा उठान गर्ने युवा बौद्ध संघले आयोजना गरेको यस्तो गोष्ठीको सफलताको शुभकामना व्यक्त गर्नुभएको थियो ।

प्रमुख अतिथिको आसनबाट सम्बोधनको क्रममा संविधानसभाका सभासद माननीय भिक्षु आनन्दले संविधानसभामा बौद्धहरुको माँगलाई केन्द्रीय स्तरबाट उठाउनु पर्नेमा मोफसलबाट युवा बौद्ध संघ, पोखराले "संविधानसभामा बौद्ध प्रस्ताव" विषयक कार्यशाला गोष्ठी आयोजना गरेकोमा सन्तोष प्रकट गर्दै बौद्धहरुको माँगलाई राष्ट्रिय मुद्दा बनाई युवा बौद्ध संघ पोखराले नै राष्ट्रिय नेतृत्व लिनुपर्ने सुझाव दिनुभएको थियो ।

आफ्ना जायज मागहरु जनस्तरबाट सामुहिक रुपमा छलफलबाट उठाउनुपर्ने, कसैको व्यक्तिगत विचारलाई मात्र प्रश्रय दिन नहुने आफ्नो मान्यता रहेकोले यस गोष्ठीबाट निस्केका निष्कर्षलाई आफूले उचित ढंगले संविधानसभाको बैठकमा प्रस्तुत गर्ने प्रतिबद्धता व्यक्त

गर्नुभयो।

उहाँले भगवान गौतम बुद्धको "बुद्ध शिक्षा तथा बुद्ध शासन" सम्बन्धी सन्देशहरु नेपालबाट शुरु भई चीन, जापान, कोरीया, थाइल्याण्ड, जस्ता मुलुक हुदै अन्तर महाद्विप सम्म पुगिसकेको र ती राष्ट्रहरु समृद्ध भैसकेको प्रसङ्ग उल्लेख गर्दै ढिलै भएपनि अब हाम्रो देशमा पनि जुलुश, धर्ना, चक्काजाम र नाराबाजी बाट नभई राज्य संयत्र भित्रै रहेर शान्तिपूर्ण तरीकाले बुद्ध शिक्षा र बुद्ध शासनमा उल्लेखित "समतामूलक समाज निर्माणको लागि सह अस्तित्व, मेल मिलाप र समनताको सिद्धान्तको" आधारमा राज्य संचालन हुनुपर्ने र हाम्रो देश नेपाल साच्चैको शान्तिपूर्ण, समृद्ध बौद्ध देश हुनुपर्ने अभिव्यक्ति व्यक्त गर्नुभएको थियो। सभाको संचालन विक्रम बुद्धाचार्यले गर्नुभएको थियो।

बन्द सत्र :

अंजली जोशीको "संविधान सभामा बौद्ध प्रस्ताव" विषयक प्रस्तावना पत्रमा बुद्धशिक्षा केवल नैतिक र धार्मिक शिक्षा मात्र नभई राज्य संचालनको लागि आवश्यक समग्र सामाजिक, आर्थिक, राजनैतिक विषयवस्तुमा उत्कृष्ट सिद्धान्तहरु प्रतिपादित भैस्केको शिक्षा बुद्ध शिक्षा हो भन्दै थाइल्याण्ड, चीन, जापान, कोरीया, श्रीलंका लगायतका केही देशमा बुद्धधर्म राज्य धर्म रहेको र केहीमा बुद्ध धर्मको व्यापकता रहेको उल्लेख गर्दै अबको नयाँ नेपालमा राज्य संचालनका लागि बुद्ध शासनमा प्रतिपादित सिद्धान्तहरुलाई अब बन्ने संविधानमा लिखित रुपले उल्लेख गरी शान्त र समृद्ध नयाँ नेपालको निर्माण गर्नु पर्नेमा जोड गरीएको थियो। कार्यपत्र माथि डा. गेहेन्द्रमान उदास पोखरेली र बौद्ध अर्घौ सदनमा अध्यक्ष बीरबहादुर गुरुङ्गले टिप्पणी गर्नुभएको थियो। तत्पश्चात लामा मिन बहादुर गुरुङको संयोजकत्वमा "दिगो शान्ति र प्रगतिका लागि बौद्ध प्रस्ताव" र कृष्णमान गुभाजूको संयोजकत्वमा "बौद्ध सगठनको सुद्धढीकरण" विषयक दुईवटा समुह गरी विस्तृत छलफल गरी निम्न सुझावहरु पेश गरीएको थियो।

समुह "क" "दिगो शान्ति र प्रगतिका लागि बौद्ध प्रस्ताव"

सुझाव :

क) धर्म निरपेक्षतालाई व्यवहारीक रुपमा कार्यान्वयन गरिनुपर्ने, ख) नेपाललाई शान्ति क्षेत्र घोषणा गरीनुपर्ने, ग) बुद्ध संवतलाई राष्ट्रिय संवत घोषणा गर्नुपर्ने, घ) समानुपातिक रुपमा जनताका नैसर्गिक अधिकार संरक्षण हुनुपर्ने, ङ) बुद्ध शिक्षामा आधारित समतावादी, समन्वयवादी, समावेशी शिक्षा लागु हुनुपर्ने च) राजनैतिक नेतृत्वलाई बुद्ध शिक्षा दिनुपर्ने, छ) पञ्चशीललाई विद्यालय शिक्षामा समावेश गर्नुपर्ने ज) बुद्ध प्रतीकलाई राष्ट्रिय चिन्ह घोषणा गर्नुपर्ने, झ) बौद्ध अध्ययन संस्था खोलिनुपर्ने ञ) नयाँ संविधानको प्रस्तावनामा "पञ्चशीलको आधारमा" राज्य संचालन हुनुपर्ने भनी उल्लेख गर्नुपर्ने, ट) कमसेकम पूर्णिमा औसीका दिनमा काटमार र हिंसा बर्जित गर्नुपर्ने, ठ) संचारमाध्यमबाट बुद्ध शिक्षाको प्रचार प्रसार व्यापक रुपले गरीनुपर्ने, ड) बुद्ध जयन्ती राष्ट्रिय पर्वको रुपमा मनाउनुपर्ने आदि सुझावहरु प्रस्तुत गरीएको थियो।

समुह "ख" बौद्ध संगठनको सुदृढीकरण"

सुझाव :-

क) विद्यालय स्तरबाट बुद्ध शिक्षा लागु गर्नुपर्ने, ख) केन्द्रदेखि गाउँ स्तर सम्म बुद्ध शिक्षालाई प्राथमिकता दिनुपर्ने, ग) बौद्ध शिक्षा सँग सम्बन्धित पाठ्यपुस्तकहरु बनाउनुपर्ने, घ) बौद्ध संघ संस्थाहरुले बौद्ध गुरुहरुलाई समेटेर विविध कार्यक्रम संचालन गर्नुपर्ने, ङ) विदाका दिनहरुमा बालबालिका देखि बृद्धबृद्धा सम्मले विहार गुम्बा जाने वातावरण बनाउनुपर्ने, च) बौद्ध संस्थाहरुको संजाल केन्द्र देखि गाउँस्तरसम्म बनाउनुपर्ने, छ) बौद्ध संस्थाहरु बीच मैत्री तथा सदभाव विस्तार गरी कार्यक्रम संचालन गर्ने, ज) हिंसा अन्त्यको लागि प्रयत्नशील हुनुपर्ने, झ) सामाजिक गतिविधिमा सक्रीयपूर्वक लागुपर्ने, ञ) बौद्ध क्रियाकलापमा युवाहरुको सहभागिता बढाउनुपर्ने, ट) शिक्षा, स्वास्थ्य र संचार क्षेत्रमा अरु बढी पहुच पुऱ्याउनुपर्ने, ठ) संस्थाको आर्थिक श्रोत बनाउनुपर्ने, ड) सरकारी सहयोग प्राप्त बौद्ध संस्थालाई राजनैतिक हस्तक्षेपबाट मुक्त राख्नुपर्ने, ढ) प्रचार प्रसार सबल बनाउनुपर्ने।

निष्कर्ष :

उक्त गोष्ठीमा गरिएको खुला छलफल र अन्तक्रियाबाट तपसिल वमोजिमको पोखरा घोषणापत्र अर्थात शान्ति प्रस्ताव पारित गरिएको छ।

१. आगामी बन्ने संविधानको प्रस्तावनामा नै "बुद्ध

शिक्षामा आधारित पञ्चशीलको सिद्धान्त" को आधारमा मुलुकलाई अगाडी बढाउने भनि उल्लेख गर्नु पर्ने, २. दिगो शान्तिको लागि बुद्ध शिक्षामा आधारित नैतिक शिक्षा विद्यालय स्तरबाटै अध्ययन अध्यापन गराउनु पर्ने, ३. लुम्बिनीको मायादेवी मन्दिर र अशोक स्तम्भलाई बुद्ध प्रतीकको रुपमा राष्ट्रिय चिन्ह बनाउनु पर्ने, ४. बुद्ध धर्मसंग सम्बन्धित पुरातात्विक महत्वका सम्पदाहरुको संरक्षणको लागि राज्यबाट राम्रो व्यवस्था गर्नु पर्ने, ५. भैरहवा स्थित गौतम बुद्ध विमान स्थललाई अन्तराष्ट्रिय विमान स्थल बनाउनु पर्ने, ६. लुम्बिनी, कपिलवस्तु, निगिलहवा, गोटिहवा, तौलिहवा, सगरहवा, कुदान र देबदह जोड्ने बौद्ध परिक्रमा पथ निर्माण गर्नु पर्ने, ७. लुम्बिनी विकास कोष जस्ता बौद्ध संघ संस्थाहरुमा राजनैतिक नियुक्ति नगरि स्वायत्त र स्वतन्त्र बनाउनु पर्ने, ८. मुलुक धर्म निरपेक्ष भएको सन्दर्भमा स्वतन्त्रताको मौलिक अधिकार हनन हुने कार्य भएमा त्यस विरुद्ध लाग्ने कानुनको व्यवस्था हुनु पर्ने, ९. धर्मचक्र प्रवर्तन दिवश (अषाढ पूर्णिमा) को दिनमा राष्ट्रिय विदा दिनु पर्ने, १०. लुम्बिनी विश्वविद्यालयलाई सिघ्र कार्यान्वयनमा ल्याउनु पर्ने ।

भवतु सव्व मंगलम्

कार्यशालाका र्‍यापोर्टरहरु

१. प्रदीप बज्राचार्य

२. चिजमान शाक्य

३. विक्रम बुद्धाचार्य

सहयोगी

तिलकमान गुभाजू

सुखवती बौद्ध गुम्बाद्वारा २०६५ श्रावण ३ गते आयोजित
२५औं पोखरा उपत्यकाव्यापी **बुद्ध पूजा**को
पूर्ण सफलताको कामना

दिल बहादुर गुरुङ्ग
एस.पि. ट्रेडर्स
बगर चोक, पोखरा, फोन नं.-५३२३१९

आषाढ पूर्णिमा 'धर्मचक्र प्रवर्तन' दिवसको
*अवसरमा सुखवती बौद्ध गुम्बा, पोखरा-१ द्वारा आयोजित **२५औं पोखरा उपत्यकाव्यापी बुद्ध पूजा** तथा **धर्मचक्र प्रवर्तन दिवसको***
• सफलताका लागि हार्दिक कामना गर्दछौं ।

प्रो. पदम कुमाल
छब्दी बाराही फर्निचर उद्योग
भीमबजार, पोखरा-१ फोन नं.-५४०७४६
सेवाहरु- झ्याल ढोकाको चौकोस त्रिकोस लगायत फर्निचर सम्बन्धी विभिन्न सामानहरु अर्डर अनुसार गुणस्तरीय र सुपथ मुल्यमा बनाइन्छ ।

आषाढ पूर्णिमा धर्मचक्र प्रवर्तन दिवसको

उपलक्ष्यमा २०६५ श्रावण ३ गते आयोजित

२५औं पोखरा उपत्यकाव्यापी बुद्धपूजाको

पूर्ण सफलताको कामना गरी

संपूर्ण नेपालीहरुको सुख, शान्ति र समृद्धिको

हार्दिक कामना ।

कसमस इन्टरनेशनल कलेज

पालिखेचोक, पोखरा-४

फोन नं.- ०६१५४१३२४

पो.ब.नं. ४०४

श्री उमा मा.वि. दाङसिं-२ का छात्र विशाल गुरुङ्गलाई

श्री माउण्ट एभरेष्ट बोर्डिङ स्कूल का संस्थापक

प्रा. श्री विजयराज शर्मा तथा प्रिन्सिपल श्री हरिमाया शर्माज्यूले कक्षा ८ बाट पूर्ण छात्रवृत्ति दिई हाल S.L.C. मा ७८ प्रतिशत अंक प्राप्त गरी पहिलो श्रेणीमा उतिर्ण गराएकोमा हामी

श्री माउण्ट एभरेष्ट बोर्डिङ स्कूल परिवार प्रति

हार्दिक धन्यवाद तथा कृतज्ञता प्रकट गर्दछौं ।

खुशीमान गुरुङ्ग
पूर्व अध्यक्ष विद्यालय व्यवस्थापन समिति
श्री उमा मा.वि. दाङसिं -२

वीर बहादुर गुरुङ्ग (ध्रुव)
श्री उमा मा.वि. तथा पप्लोसडेलसुर. स्पेन

शान्ति स्तम्भ

(संबिधान सभाले निकट भविष्यमा देशको संबिधान बनाउने कार्यको थालनी गर्दैछ । संबिधानले नेपालीहरूले कल्पना गरेको नयाँ नेपाल, विकशित नेपाल र संबृद्ध नेपालको खाका कोर्ने निश्चित छ । त्यस्तो नेपाल निर्माण गर्नको लागि दिगो शान्ति अपरिहार्य हुन्छ भन्ने सर्वविदित छ । त्यसकारण संबिधान सभामा शान्ति प्रस्ताव अघि सार्नु आजको आवश्यकता हो भन्ने हामीलाई लागेको छ ।

एक दशक लामो जनयुद्ध र तराई मधेशको सशस्त्र संघर्ष पश्चात नेपालीहरूको उत्कट चाहना पनि शान्ति हो, दिगो शान्ति हो । दिगो शान्ति त्यसै हुँदैन । त्यसको लागि आधार चाहिन्छ, वातावरण चाहिन्छ, सिद्धान्त र दर्शन चाहिन्छ । ती कुराहरू के-के हुन सक्दछन् र देशमा शान्ति संस्कृतिको निर्माण कसरी हुन सक्दछ, यो ज्यादै महत्वपूर्ण प्रश्न हो ।

यी कुराहरूलाई दृष्टिगत गरेर हामीले संबिधान सभामा शान्ति प्रस्ताव के-कसरी लग्न सकिन्छ र नयाँ संबिधानमा यो कुरालाई के-कसरी उल्लेख गर्न सकिन्छ, यो प्रश्न संबन्धित सबैलाई राख्दैछौं । प्राप्त जवाफ/विचार यसै स्तम्भमा प्रकाशित गरेका छौं । यो वर्ष भरी हामी यो स्तम्भलाई निरन्तरता दिनेछौं र प्राप्त जवाफ बिचारको स्वागत गर्ने छौं । यसमा सहयोग गर्न हामी सम्बद्ध सबैसँग हार्दिक आग्रह गर्दछौं ।)

१. संबिधान सभामा शान्ति प्रस्ताव कसरी लग्न सकिन्छ ?
२. नेपालको सन्दर्भमा दिगो शान्तिको आधार के हुन सक्दछ ?

धर्मचक्षुले शान्ति स्तम्भ खोलेर जनमत सिर्जना गर्न लागेको विषय समसामयिक छ। किनभने देश अहिले पनि अशान्तिको भुमरीमा मडारिइरहेको छ। नेपालमा शान्तिका वाधक अरु कोही होइन राजनैतिक दलहरु नै हुन्।

संविधान-सभामा शान्ति प्रस्ताव लगेर नया बन्ने संविधानबाट दिगो शान्तिको आधार अपेक्षा गरिएको दुई प्रश्नका सम्बन्धमा सर्वप्रथम म शान्तिका बारेमा आफ्नो धारणा राख्न चाहन्छु। शान्ति भनेको कुनै बाहिरी आवरण होइन, यो त मानसिक अवस्थाको प्रतिफल हो। बाहिरी आवरणले हाम्रो मानसिक भावनामा उचित वा अनुचित प्रभाव पार्दछ। मैले त वर्तमान संविधान सभालाई नै अशान्तिको क्षेत्र मानेको छु। यो संविधान सभाका सांसदहरुको योग्यताको कुनै मापदण्ड छैन। यिनीहरु राजनैतिक दलका कृपापात्र व्यक्तित्वहरु हुन। यस्ता सांसदहरु मध्ये धेरैले संविधान सभाको महत्व नै के कति बुझेका छन्, त्यो प्रष्ट छैन। केही सांसदहरु विज्ञ छन भनेपनि यस्ता अनभिज्ञ सांसदहरुले आफ्नो बहुमत द्वारा तिनीहरुलाई परास्त गरिदिने छन र आफ्नो वर्चस्व कायम गर्नेछन। जसरी अन्तरिम संविधानमा ६ का विरुद्ध ९ जना थपिएकाहरुले उक्त संविधानलाई पूर्ण रुपमा आउन दिएनन्। अन्तरिम संविधान बारम्बार संशोधन गर्नुपर्ने कारण यसैको परिणाम हो।

संविधान सभाका सदश्यहरु आ-आफ्ना राजनैतिक दलहरुबाट शोषित र पीडित छन। यस्ता सांसद र यिनीहरुलाई सांसदको पगरी गुथाउने राजनैतिक दलहरु अशान्तिका वीज हुन। जबसम्म हाम्रो संविधानसभाका सदस्यहरुमा त्याग, तपस्या

र बलिदानको महत्व बुझाउन सकिदैन, तबसम्म यस्तो संविधान सभामा 'शान्ति प्रस्ताव' लानुको कुनै अर्थ रहदैन। यदि हामी वर्तमान संविधान सभामा शान्ति प्रस्ताव लान चाहन्छौं भने अशान्तिको कारण के हो ? यसलाई विश्लेषण गरेर हाम्रा राजनैतिक दलहरु र संविधान सभाका सदश्यहरुलाई अरु कुनै विदेशीको वहकाउमा नलागी स्वतन्त्र रुपमा राष्ट्रिय चिन्तन गर्ने सुझान सहितको शान्ति प्रस्ताव प्रस्तुत गर्न सक्दछौ। हामीले राखेको शान्ति प्रस्तावले हाम्रा राजनैतिक दलहरुमा र हाम्रा संविधान सभाका सदस्यहरुका हृदयमा घामलाग्न सक्नुपर्छ। चरित्रमा सुधार हुन सक्नुपर्छ। दासताको भावनाबाट मुक्त, भएर स्वाभिमानी चेतना जागृत हुन सक्नुपर्छ। हाम्रो शान्ति प्रस्तावले हाम्रो संविधान सभाका सदस्यहरुलाई नै घचघच्याउन सक्दैन भने त्यसबाट सही उपलब्धि प्राप्तहुन सक्दैन।

अब अर्को प्रश्न तर्फ जाउँ, नेपालको सन्दर्भमा दिगो शान्तिको आधार भनेको हाम्रो राजनैतिक दलहरुको स्वतन्त्र अस्तित्व हुनुपर्दछ। यिनीहरु विदेशीद्वारा हाँकिएका गाडाका गोरु जस्तै देखिएका छन्। नेपालका बारेमा चिन्तन गर्न यिनीहरुले सक्नुपर्दछ। जसले आ-आफ्नो स्वार्थलाई मध्येनजर राखेर नेपाल प्रति गिद्धेदृष्टि राखेका छन्, हाम्रा नेता र राजनैतिकदलहरु यस्तै देशमा आफ्नो गोप्य कुरा प्रकट गर्न पुगेका सुनिन्छन। यसबाट स्वार्थी देशहरुलाई याहाँ चलखेल गर्न अरु मार्ग खुलेको हुन्छ। हाम्रो देशको राजनीतिमा प्रभाव पार्ने तत्व विदेशीहरु हुदासम्म हामीले याहा दिगो शान्तिको अपेक्षा गर्नु आकाशको फल जस्तै हुनेछ।

हाम्रो देशको निम्ति दिगो शान्तिको आधार हाम्रा राजनैतिक दलहरुले हाम्रो राष्ट्रलाई केन्द्रविन्दु बनाएर नेपाली जनताहरु प्रति विश्वास गर्नुमा हुन्छ। जनताको नाम बिकाएर आफ्नो स्वार्थको प्रतिरक्षा गर्न खोज्नेहरुबाट देशमा दिगो शान्ति हुनसक्दैन। दिगो शान्तिको आधार राष्ट्रिय स्वाभिमान हो, राष्ट्रप्रतिको गौरव हो। राष्ट्रिय विभूतिहरुको उपेक्षा गरेर तिनीहरुले लगाएको जग भत्काउन खोज्नेहरुबाट राष्ट्रिय गौरवको प्रतिरक्षा हुन सक्दैन। अनेकताको नाराले अहिले हाम्रो देश टुक्रिने अवस्थामा पुगेको छ। अहिले हामीहरु जातीयता र क्षेत्रीयताताको संकुचित भावनाबाट पीडित भइरहेका छौं। यसबाट परिणाममा हाम्रो देशको कल्याण हुन सक्दैन। हामीहरु परस्पर लडभीड गर्नुको अर्थ अशान्तिको विजारोपण हो। नेपालको सन्दर्भमा दिगो शान्तिको आधार संघात्मक होइन, जातीय स्वायतता होइन, क्षेत्रीय अवधारणा होइन, देशको विभिन्न क्षेत्रको आवश्यकता अनुसारको विकास हो। 'सर्बे भवन्तु सुखिन, सर्बे सन्तु निरामय' हो।

भूपनिधि पन्त

संविधान सभामा नागरिक समाजको अगुवाईमा सभासद् भिक्षु आनन्द मार्फत शान्ति प्रस्ताव लग्नु उपयुक्त ठान्दछु। त्यसमा सम्बद्ध सभासद्हरु र संघ संस्थाहरु कृयाशील हुन आवश्यक लाग्दछ।

सामन्तवादी दलाल र अधिनायकवादी बाहेक सादा नेपाली राष्ट्र र जनताको चाहना भनेको भ्रष्टाचार विहीन, न्यायिक आदर्शवान, मर्यादित, समतामूलक शान्त र समृद्ध नेपाल हो। त्यसका लागि मुलुकमा दिगो शान्ति, स्थायी निकास र स्थिर राजनीति अपरिहार्य हुन्छ। विविधताले भरिपूर्ण बहुलतामा संरक्षित नेपालको सन्दर्भमा सबै खाले एकाधिकारवादको अन्त्यगरी समानुपातिक, समावेशी, समतामूलक, बहुलवादी संयन्त्र र पद्धति विना दिगो शान्तिको परिकल्पना गर्न सकिदैन। जन संख्याको आधारमा हर क्षेत्रमा समानुपातिक प्रतिनिधित्व हुनु पर्दछ र आरक्षणद्वारा समावेशी गरिनु पर्दछ र आत्मनिर्णयको अधिकार नचाहिने गरी राज्यहरुको समुचित निर्माण हुनुपर्दछ। कुनै खाले शोषण, दमन, अन्याय र अत्याचार नहुने सबै

खाले उत्पीडनबाट मुक्ति मिल्ने तथा समान सुविधा र अवसर प्राप्त हुने विकासको वातावरणका औजारहरुलाई दिगोशान्तिको आधार मान्न सकिन्छ ।

भोवर पाल्जे तमु
समाजसेवी

शान्तिका अग्रदूत भगवान बुद्धको २५५२ औं बुद्ध जयन्तीको पावन उपलक्ष्यमा संपूर्ण मानव जनमा सुख, शान्ति, आरोग्य र दीर्घ जीवनको लागि हार्दिक मंगलमय शुभ कामना व्यक्त गर्दै प्रस्तुत प्रश्नहरुको सन्दर्भमा आफ्नो अवधारणा राख्न चाहान्छु ।

देशमा आएको महान ऐतिहासिक एवं युगान्तकारी परिवर्तनले संविधान सभा मार्फत देशको मूल कानून "संविधान" निर्माण गर्न ६०१ ससासद्हरुलाई जुन जिम्मेवारी राष्ट्रले सुम्पेको छ, त्यसलाई उहाहरुले आत्मसात गरी सर्वमान्य सर्वोत्तम नमूना "संविधान" दस्तावेजका रुपमा दुइ वर्षभित्रै जन समक्ष ल्याउन सफलता मिलोस्, यो मेरो शुभ कामना छ ।

- गाँस, बास, कपास, शिक्षा, सुरक्षा, रोजगारीको सुनिश्चितता
- सदा, सदा-बहार हुने सद्भाव, सहमति र सहकार्यको नीति सदा अवलम्बन गरिनु पर्ने जस्तै- " the sun is each day new"
- ठूला दलहरुले साना दलहरुको अभिमत सुनिश्चितता गर्नुपर्ने, मानव अधिकार कुण्ठित हुनु नहुने, आम संचारको पहुच सर्व सुलभ हुनु पर्ने, हत्या, हिंसा, लुटपाट, आगजनी, अपहरण, नेपालबन्द, अन्याय अत्याचार भ्रष्टाचार र कमिशन तन्त्रको अन्त र विधिको शासन हुनुपर्दछ, गरिवी हटाउन अभियान संचालन गरिनुपर्दछ, "service above self"
- नेताहरुले त्याग तपस्या देखाउनु पर्दछ । साथै राज्यले आवश्यक ठानी सार्वभौम किसिमले आव्हान गरेमा, नागरिकहरुले पनि गच्छे अनुसार सहयोग गरी गौरवान्वीत हुनुपर्दछ ।
- सवल र सक्षम हातहरुले निमुखाहरुलाई अनिवार्य टेवा दिनु पर्दछ जस्तै only a burning lamp can burn another lamp.
- राष्ट्रिय कार्यक्रम र नीति नियमको तर्जूमा आफ्नै पनमा आधारित गरी गर्नुपर्दछ, right man to right place हुनु पर्दछ, आर्थिक क्रान्ति हुनु पर्दछ र राष्ट्र र राष्ट्रियतालाई सर्वोपरी राखी काम गर्नुपर्दछ र सद्धर्मलाई सधैं मनमा राख्नु पर्दछ ।

रामबहादुर थापा
प्रधानाध्यापक

सुखवती बौद्ध गुम्बाद्वारा २०६५ श्रावण ३ गते आयोजित

२५ औं *पोखरा उपत्यका व्यापी बुद्ध पूजा*को

पूर्ण सफलताको कामना

पोखरा अटो वर्कशप

प्रो. राज कुमार गुरुङ्ग, जिवन गुरुङ्ग

गाईघाट मार्ग, पोखरा-१, फोन नं.-०६१ ६९२८१६

सेवाहरु:- लाइट गाडीहरु पेट्रोल डिजल, मिनी मोटरसाइकलहरु, जेनेटरहरु मरमत गरिन्छ । डेन्टिङ्ग, पेन्टिङ्ग, ग्यास वेल्डिङ्ग, इलेक्ट्रिक वेल्डिंग गर्नका साथै ल्याण्डरोभर गाडीको स्पेयर पार्टस पाइन्छ ।

संविधान सभामा शान्ति पस्ताव लैजाने प्रक्रिया निर्धारण कसरी हुन्छ त्यसै अनुसार प्रस्तावहरु प्रस्तुत गर्न सकिन्छ । यो सामान्य प्रकृयागत कुरा मात्र हो तर प्रमुख कुरा भनेको शान्ति प्रस्तावमा कुन कुन विषय समावेश गर्नुपर्दछ भन्ने नै हो ।

१. नयाँ संविधानमा समावेश गर्ने विषय यस्तो हुनुपऱ्यो जसको परिणामस्वरुप शान्ति संस्थागत हुनसकोस् र प्रत्येक नागरिकको बाँच्ने अधिकार सुरक्षित होस् ।

२. शान्तिलाई संस्थागत गर्ने कार्यमा कुन कुन बाधा, अड्काउ, अवरोध र चुनौती छन् । तिनीहरुको पहिचान गरी समाधानका बुँदाहरु प्रस्तुत गर्नु पर्दछ । नागरिकलाई खाद्य, वस्त्र, आवास, शिक्षा र स्वास्थको प्रत्याभूति संविधानमा हुनुपर्छ ।

३. शान्ति प्रस्तावमा लिंग, वर्ण, जात, वर्ग, धर्म क्षेत्र तथा दलीय संकीर्णतालाई निषेध गर्दै शुद्ध मानवीय अस्तित्वलाई सेवा र सुविधा प्रदान गर्ने आध्यात्मिक उद्देश्य र कार्यक्रम समावेश हुनुपर्दछ ।

४. अब निर्माण गर्ने संविधानमा बहुमत, बहुदल बहुजात, बहुसंस्कृति, बहुधर्म तथा बहुभाषा, बहुभेष एवं धर्म निरपेक्ष जस्ता विवाद ग्रस्त पदावलीहरु पूर्णरुपले परित्याग गर्नु पर्दछ ।

५. शान्ति प्रस्तावमा विश्वमानवता, विश्वराष्ट्र, विश्व संविधान, विश्व सरकार तथा विश्व सेनाको प्रस्तावित रुपरेखा उल्लेखित हुनुपर्दछ ।

६. संविधानसभामा प्रस्तुत गरिने शान्ति प्रस्तावका प्रस्तुत कर्ताहरुले सर्वप्रथम आफूलाई कुनै धार्मिक सम्प्रदायसँग कुनै राजनैतिक दलहरु सँग र कुनै क्षेत्र, जात, भाषा, लिङ्ग एवं तथाकथित प्रायोजित संघसंस्था सँग रहेको आबद्धतालाई घोषित रुपमा परित्याग गरेको हुनुपर्दछ ।

७. शान्ति प्रस्तावमा वर्तमान संविधानसभालाई स्पष्ट मार्ग निर्देशन दिएर एकमात्र वाद नव्यमानवतावाद र एक मात्र उद्देश्य शोषण मुक्त समाज निर्माणमा प्रेरित गर्नुपर्दछ ।

८. शान्ति प्रस्तावमा लोकतान्त्रिक संघीय गणतन्त्रको नयाँ, आधुनिक, वैज्ञानिक तथा आमूलपरिवर्तनकारी परिभाषा र व्याख्या सार्वजनिक गरिनु पर्दछ ।

९. वर्तमान संविधान सभाका प्रत्येक सभासदहरुका लागि एउटा आचार संहिता लागू गरिनु पर्दछ । संविधान घोषणा नगरुञ्जेल सम्म सभासदले मद्यपान, धूम्रपान, सूर्ती खैनी, अण्डा, माछा मासुको सेवन गरेमा वा जुवा खेलेमा दण्डित हुने नियम राख्नु पर्दछ ।

१०. नेपालको सन्दर्भमा दिगो शान्तिको आधार भनेको विश्व भ्रातृत्वमा आधारित आध्यात्मिक नेतृत्व मात्र हो ।

यज्ञप्रसाद बाँस्तोला
अध्यक्ष - प्रगतिशील उपयोग तत्व-नेपाल

सुखवती बौद्ध गुम्बाद्वारा २०६५ श्रावण ३ गते आयोजित
२५ औं पोखरा उपत्यका व्यापी बुद्ध पूजाको
पूर्ण सफलताको कामना

क्या. फल बहादुर कोणे
छोरा बखत बहादुर कोणे
पुरानो खाँदरजङ
हाल: तल्लो दिप पोखरा-१६

शुभकामना

आषाढ पूर्णिमा 'धर्मचक्र प्रवर्तन दिवस' को पुनीत अवसरमा सम्पूर्ण नेपालीहरूमा सुख, शान्ति र समृद्धिको कामना सहित

सुखवती बौद्ध गुम्बा, पोखरा-१ द्वारा २०६५ श्रावण ३ गते आयोजित

२५ औं पोखरा उपत्यकाव्यापी बुद्ध पूजा तथा धर्मचक्र प्रवर्तन दिवसको सफलताको लागि हार्दिक कामना गर्दछौं ।

देउराली ट्राभल एण्ड टुर प्रा.लि.

Deurali Travel
& Tour (P.) Ltd.

Head Office:
Post Box: 13268, Bagdurbar,
Sundhara, Kathmandu, Nepal.
Tel.: 4225544, Hunting Line
Tel.: 4253308, 4227904, 4244166
Fax: 977-1-4253307

Branch Office:
Post Box: 60, Prithvi chowk
Pokhara, Kaski, Nepal.
Tel.: 523365 Hunting Line
Tel.: 534752, 536295
Fax.: 977-061-550329

होटल ओशन

Hotel Ocean

Post Box: 19015, Bagdurbar,
Sundhara, Kathmandu, Nepal.
Tel.: 4223788, 4223817
Fax: 977-1-4253307

देउराली मनि एक्सचेन्ज प्रा.लि.

DEURALI MONEY EXCHANGE (P.) LTD

Head Office:
Post Box: 13268, Bagdurbar,
Sundhara, Kathmandu, Nepal.
Tel.: 4222021, 4225544
Fax: 977-1-4253307

Branch Office:
Post Box: 60, Prithvi chowk
Pokhara, Kaski, Nepal.
Tel.: 534752, 523365
Fax.: 977-061-550329

का.जि. द.नं. ३३ ०५३.५४ हु.द.नं ०१-०५८/५९

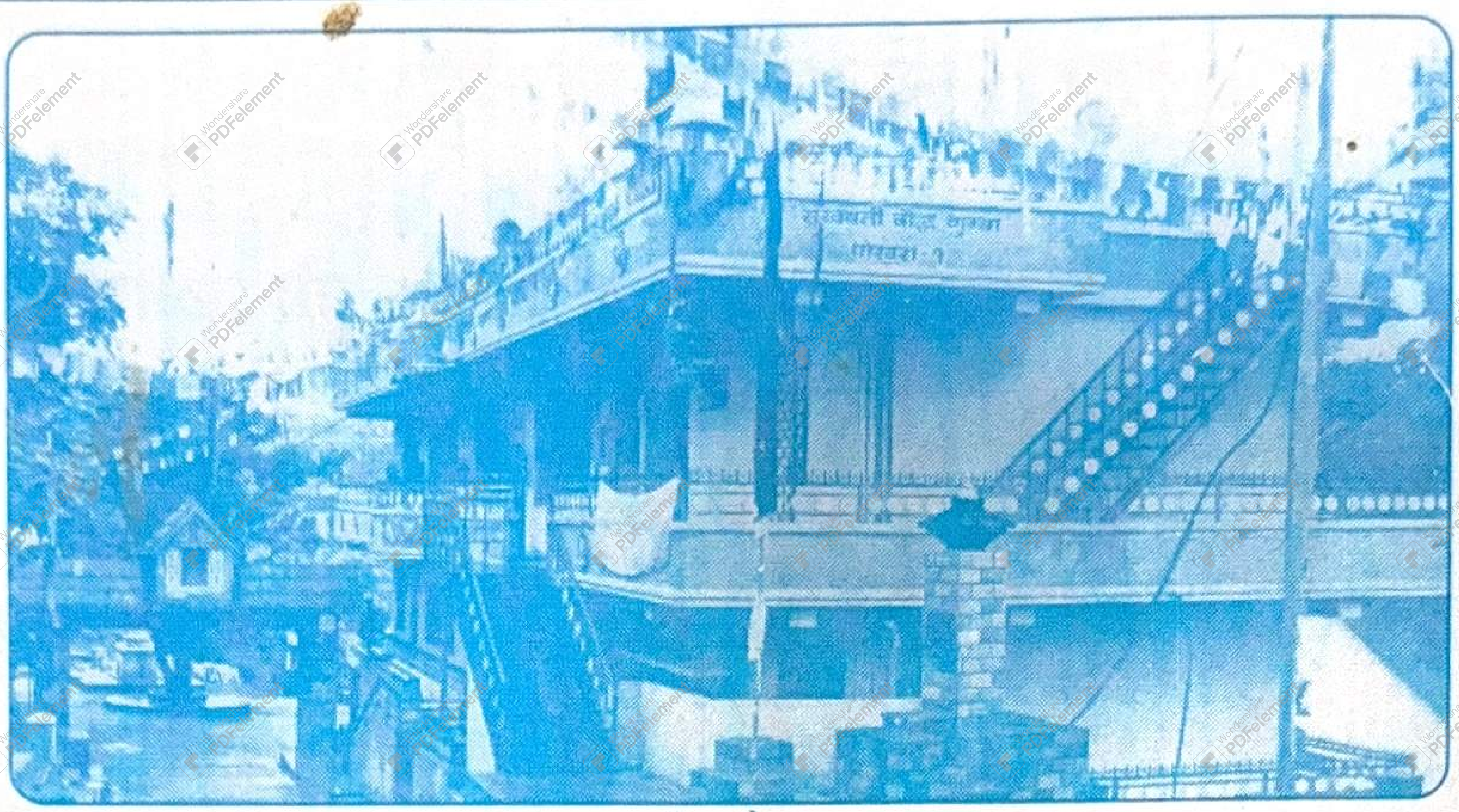

सुखवती बौद्ध गुम्बा

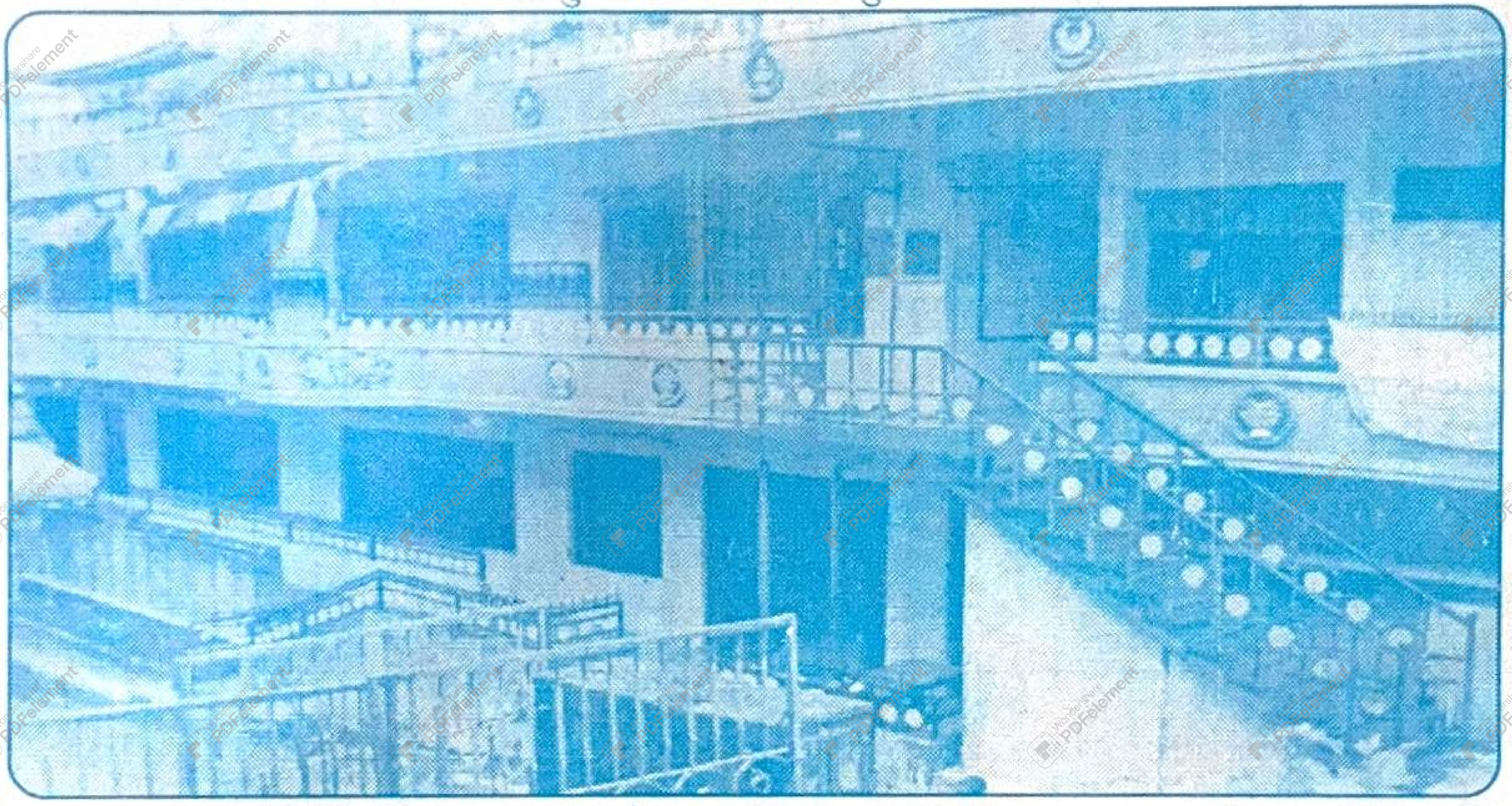

सुखवती बौद्ध गुम्बा (अगाडिबाट)

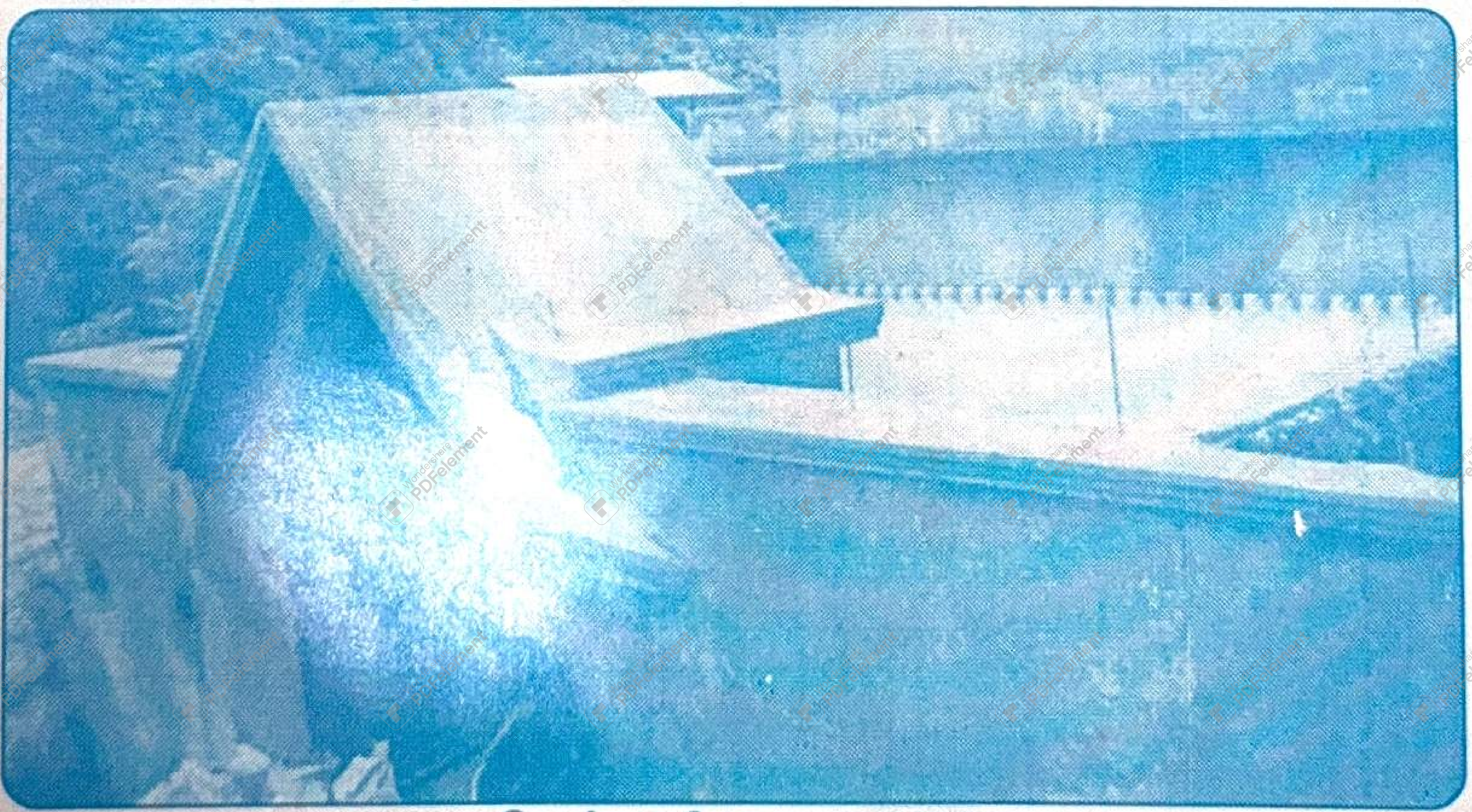

निर्माणाधीन १०८ धारा